

Németh Csaba

15 éves Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata

**AZ
örökség
örzői**



NÉMETH CSABA
Az örökség őrzői

NÉMETH CSABA

Az örökség őrzői

15 éves Felsőzsolca Város
Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata

Kiadta:
Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata
2018-ban

Írta és szerkesztette:
Németh Csaba

Konzulens:
Major Ádámné Bocseff Margit

A borítóképet szerkesztette:
Németh Csaba

Fordítások:
Genát Andrea

Fotók:
Fojtán László, Nagy Gábor, Németh Csaba,
ZsolcaTV archívuma, magánarchívumok

Olvasószerkesztő:
Staudinger László

Tipográfia és nyomdai előkészítés:
Keglovics János

ISBN 978-615-00-2029-7

Támogatók:
Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata
Felsőzsolca Város Önkormányzata

Nyomdai munkák és kötés:
Sprint Nyomda, Miskolc

Ajánlom ezt a könyvet bolgár és bolgár-magyar barátaimnak

*Препоръчвам тази книга, на българските
си приятели и на тези с българо-унгарско потекло.*

Kedves Olvasó!

A Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzatát – a városunkban élő bolgárokat – bemutató átfogó mű mindezidáig váratott magára. E hiánypótló műnek a megjelenése egyszerre ad alkalmat a visszaemlékezésre, a nagy elődök előtti tisztelgésre, és egy kicsit a jövőbe tekintésre is.

Ez a könyv az évek hosszú során összegyűjtött emlékezések eredménye a bolgárság magyarországi, felsőzsolcai tevékenységéről. Felsőzsolcán is, mint minden településen, a bolgárság fő célja a kitűzött eredmények mellett a közösség építése. Mindezek célja az, hogy az embereket közelebb hozza egymáshoz és életre szóló barátságok szövődjenek. A bolgárság példaképet ad a magyar nemzetnek is, kitartásra és céltudatosságra nevel, segíti a jellem fejlődését, amely nélkülözhetetlen a világunkban, az egészséges élethez vezető út szükséges alkotóeleme.

A magyarországi bolgár kisebbség létezésének történelmi jelentőséget ad az, hogy meghatározó szerepet játszott hazánkban a zöldségtermelés fellendülésében. A bolgárkertészet nemcsak megfeszített munka, hanem egyfajta életmód is. Amikor a XIX. század végén a jobb megélhetés reményében letelepedtek, egyúttal forradalmasították a kertkultúrát is. A magyar állam már akkor is támogatta a híres kertészeti szaktudással rendelkező, szorgalmukról ismert családokat.

A bolgárkertészek között az a mondás járta, hogy „ott kell a kertet megcsinálni, ahol még látszanak a város kéményei”, vagyis kifejezetten keresték a nagyvárosok közelségét, ahol felvevőpiacot találhattak az árujuknak. Így telepedtek meg Miskolcon és környékén, így Felsőzsolca határában is. A piacok standjain megjelenve tetszetős zöldségfélékkel hamar elnyerték a vásárlók tetszését. Családjukkal egyre inkább bekapcsolódtak a települések életébe, gazdagítva a hagyományokat, a népek közötti barátságot.

Örömünkre szolgál az, hogy Felsőzsolcán már emberemlékezet óta együtt élhetünk a bolgár kisebbséggel, hiszen különleges szerepet játszanak a Bulgária és Magyarország közötti kapcsolatok élénkítésében, hídszerepet töltenek be a kultúrák között, és színesítik városunk életét.

Az eddig elért eredményekre mindannyian büszkék lehetünk és ezt az irányt fenntartani mindannyiunk kötelessége és érdeke.

Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata velünk él, hagyományait őrizve most ezzel a könyvvel ír történelmet a jelen és jövő nemzedéke számára a példaértékű barátságról.

Szívből gratulálok Major Ádámnénak, Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata képviselőinek, akiknek állhatatos munkája eredménye ez a kiadvány.

Kívánom, hogy a mű olvasása jelentsen igazi élményt és szórakozást a kedves olvasó számára.

Dr. Tóth Lajos
Felsőzsolca Város polgármestere

*Dolgozz, munkálj.
A szép, a jó, a hasznos, mihelyt elkészül,
az élethez áll.*
Illyés Gyula

Már 15 éves Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata!

Méltó jubileum!

Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata és annak tagjai közösségünk egyik legaktívabb csapata, akikre a magyarországi bolgárok méltán büszkék lehetnek!

Az elmúlt években sikerült maradandót alkotniuk. Az országban elsőként felavatták a bolgárkertész-emlékművet, példát mutatva a többi önkormányzatunknak. Testvérvárosi kapcsolatot építettek ki az anyaországi Draganovóval, ezzel is ápolva a köteléket az óhazával. Tevékenységük során sok kiadvány született és számtalan magas szintű rendezvényt valósítottak meg.

Szeretném megköszönni Major Ádámné elnök asszonynak és minden képviselőnek az aktivitást, a fáradhatatlan munkát, a jó kapcsolatot a mindenkori városi vezetéssel és az anyaországgal. A jó hírnevet, amit a magyarországi bolgároknak és Bulgáriának alakítottak ki.

Az elmúlt 15 évben a felsőzsolcai bolgárok mindig fontos magját képezték és képezik ünnepeinknek, megemlékezéseinknek. A bolgár nemzeti ünnepnek, a bolgár kultúra és a szláv írásbeliség napjának, a BULFEST-nek, a magyar–bolgár barátság napjának. Sok szeretettel és odaadással őrzik a bolgár értékeket, terjesztik a bolgár kultúrát.

Elismeréssel gratulálok a jubileumi kötet megjelenéséhez, amely méltó módon foglalja össze a Felsőzsolcai Bolgár Önkormányzat értékteremtő munkáját.

dr. Muszev Dancso
a Bolgár Országos Önkormányzat elnöke

*Работи, труди се.
Красотата, доброто и общополезното
са винаги жизнеспособни.*

Гюла Ийеш

Българското самоуправление в град Фелшожолца навърши 15 години.

Това е един достоен юбилей.

Българското самоуправление в град Фелшожолца и неговите членове са едни от най-активните в общността ни и ние, българите в Унгария, имаме право да се гордеем с тях.

През изминалите години те създадоха трайни ценности. Първи в Унгария издигнаха паметник на българските градинари, давайки пример и на останалите самоуправления, те изградиха побратимени отношения с българското село Драганово, затвърждавайки по този начин връзките с прародината. В резултат на дейността им се появиха издания, бяха осъществени прояви на високо ниво.

Бих желал да благодаря на председателя, г-жа Майор Адамне, и на всички членове на самоуправлението за тяхната активност, за неуморния труд, за поддържаните добри отношения с ръководството на града и с прародината. За доброто име на българите в Унгария и на България, което изграждат с дейността си.

През изминалите 15 години българите във Фелшожолца винаги са били и ще бъдат ядрото на нашите празници и възпоменания: на българските национални празници, в деня на българската култура и славянската писменост, на БУЛФЕСТ, в деня на българо-унгарското приятелство. Пазят с любов и всеотдайност българските ценности, разпространяват българската култура.

Искрено ги поздравявам по случай издаването на юбилейния сборник, който по достоен начин представя многостранната и съзидателна дейност на Българското самоуправление в град Фелшожолца.

д-р Данчо Мусев
председател на Българското републиканско
самоуправление

Tisztelt Olvasó!

Nemzetiségi önkormányzatunk a 15 éves jubileumát tartotta 2017-ben. Közös elhatározással döntöttünk úgy, hogy könyvet adunk ki, melyben számot adunk a másfél évtized munkájáról.

Önkormányzatunk 2002-ben alakult. Nagy lelkesedéssel indultunk, aminek első eredménye az volt, hogy 2005-ben szobrot avatunk. Mi voltunk az elsők, akik a bolgárkertészeknek emléket állítottunk. Példaképeink szüleink voltak, akik kemény munkával, kitartással otthont teremtettek az új hazában és részesévé váltak Felsőzsolca életének.

Valóban, ezek az emberek hősök voltak, akik szinte gyerekként vágtak neki a nagyvilágnak egy jobb megélhetés reményében. Felsőzsolcára az 1930-as években érkeztek bolgárok, a Bárczay családtól béreltek földet. Harminc-negyven férfi dolgozott együtt. Hamar kiérdemelték a megbecsülést, a méltó-asszony szavaival élve: „Tündérekert”-et varázsoltak a bolgárok. Abban az időben munkalehetőséget biztosítottak a falu lakosságának a nyári hónapokban. Nagyon sok új zöldségfajtával ismertették meg a lakosságot, meghonosították az öntözéses zöldségtermelést, munkalehetőséget teremtettek a falu számára. Történetüket és a mi munkánk történetét írott formában örzi ma már ez a könyv is, hogy megmaradjon az utókor számára.

Én már itt születtem 1942-ben, ekkor apuka már kivált és elkezdte önerőből a kertészkedést. Kisgyerekként szívtam magamba a föld szeretetét, megbecsülését, a kemény munka eredményét.

Ma már büszkén írom le, hogy önkormányzatunknak sikerült nemcsak Felsőzsolcán, de az Országos Bolgár Önkormányzatnál is kivívni méltó helyünket.

A 15 év alatt ápoltuk gyökereinket, hagyományokat tudtunk teremteni. Március 1-jén köszöntjük a tavaszt a Baba Martával, megemlékezünk március 3-án a török uralom alóli felszabadulásról, ami közel 500 évig tartott. Megemlékezünk a bolgár kultúra napjáról, ami má-

jus 20-án van. Ezt az ünnepet Budapesten tartjuk, amikor az ország különböző pontjairól érkeznek a bolgárok. Ősszel pedig a Demeter-
napon hálaadó istentiszteletet tart Gulybán Tibor esperes, parókus a bolgárkertészeknek. Szoros kapcsolat van az anyaországgal és az Országos Bolgár Önkormányzattal. Minden segítséget megkapunk a helyi önkormányzattól és az országotól. Sok kiállítást szerveztünk, koncertek voltak, próbáltuk bemutatni Bulgáriát. Sok köszönet mind-
azoknak, akik segítettek minket ezekhez az eredményekhez. Köszö-
net a testvértelepülésünk, Draganovo polgármester asszonyának, aki már többször járt Felsőzsolcán. Hálás köszönet a ZsolcaTV-nek, nekik köszönhetően nyomon tudják Draganovóban is követni a zsolcai eseményeket. Dokumentumfilmek őrzik és mutatják be múltunkat itt és Draganovóban.

Köszönjük a lehetőséget, hogy a nemzetiségek megélhetik az identitásukat, amit anyagi támogatással segítenek, az állami támogatásból és pályázatok útján van lehetőségünk arra, hogy minél nagyobbakat álmodjunk és azokat meg is tudjuk valósítani.

Felsőzsolcán az elmúlt 15 évben minden bolgár nagykövet megfordult. Nem is egy volt, akinek az első vidéki útja Felsőzsolcára vezetett. Ezekre mind büszkék vagyunk. Járt városunkban Nikola Parov Budapesten élő legnagyobb zeneszerző és az énekes Herczku Ágnes. Többször föllépett nálunk a Jantra Táncegyüttes. A Malko Teatro színdarabot mutatott be Felsőzsolcán. Nálunk mutatták be a Balkáni szindróma magyar változatát először. Ezek a dolgok éltetik nemzeti-ségi önkormányzatunkat. Nagy segítségünkre van a helyi önkormányzat, Dr. Tóth Lajos polgármester és a képviselő-testület.

Örök hálaival tartozunk a Görögkatolikus Egyházközségnek, Gulybán Tibor parókus atyának. Mi bolgárok ortodox vallásúak vagyunk, ez közel áll a görögkatolikus valláshoz, így ott gyakoroljuk hitünket. Sikerült pályázat útján a Szent Efrém kórust meghívni a templomba. Sikerült egy ólomüveg ablakot készíttetni, melynek tervezője és kivitelezője a bolgár gyökerekkel rendelkező Horváth Mária üvegtervező képzőművész volt. Az ólomüveg Szent Demetert, a kertészek védőszentjét ábrázolja és egy kis szelencében egy darabka földet is tartalmaz Bulgáriából.

Nagy tisztelettel vagyunk Nádi Gyula alpolgármester úr, a Pokol Csárda tulajdonosa felé, aki első perctől fölkarolt minket, minden rendezvényünket támogatta. Köszönjük a képviselő-testület tagjainak, akik felajánlásukkal támogatták rendezvényeinket. Zsekov Éva Mónika hegedűművésznék, aki többször fellépett rendezvényeinken, s akiben felkeltettük a bolgár gyökereket és vele a bolgár zene iránti érdeklődést. Köszönet a város lakóinak, akik rendszeresen látogatják rendezvényeinket.

Mi bolgárok Felsőzsolca város életének egyik színfoltja vagyunk. Részt veszünk minden eseményen, koszorúzáson, megemlékezésen. Köszönet a polgármesteri hivatalnak, a civileknek, köszönet Felsőzsolcának!

Major Ádámné

Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi
Önkormányzatának elnöke

GYENES KLÁRA:

A felsőzsolcai bolgár kertészek emlékére

Hazájuk lett, hol e síkon át, barázdáin hullámszik a táj
Határokon túl, s vadon szikár vidéken, romon.
S lehetett ismeretlen e föld, erején ismert meg, s betölt
termő ligetté, napban fürdő tájjá, fényt termő aratássá.
Kik jöttek mind e tájra, hajoltak földfelé s
rögeit látva, kezük nyomát hordta szét a szél,
s lett zöld, illatos, zamatos és ép. S hol elcsordultak
verejtékeik, ott égig nőttek legszebb kertjeik.
S e másik földön gyökerük leverve, könnyeikkel
vetett éden-kertre áldás szállt és szorgos munka várt,
s élet lengte be a tág határt. S minden tőke,
minden szál virág, életükből egy-egy gyertyaláng.
Most elröppen egy gondolat tovább, viszi egyre
álmaik javát, elmorzsolt száz évet, és mi fáj...
idegenben megtalált hazát. S csendes, nyári
éjszakákon át, a gondolat innen-oda, s onnan ide jár.

*Halkan belépek. Melléd ülök este,
szemem a homályon át rád mered.*

*Amikor minden titkodat kileste,
megcsókollak és lassan elmegyek.*

Nikola Jonkov Vapcarov

Ez a könyv egy ígéret nyomán született. Az utókor ígérete nyomán, akiknek ősei az öntözéses zöldségtermesztés magyarországi meghonosítói voltak, akik munkát és új hazát találtak e földön, akik évtizedek alatt nyelvet cseréltek, de szívet nem. Akik leszármazottai ma csengő magyarsággal éneklik a magyar nemzeti imádságot, de megdobban a szívük a bolgár himnusz dallamaira, mert ők azok, akik 15 éve nemzetiségi önkormányzatot alapítottak, emlékművet állítottak, kulturális műsorokat szerveztek, dokumentumfilmeket készítettek, testvérvárosi együttműködést hoztak létre, mert apáiknak, nagyapáiknak tett ígéretük szerint őrzik bolgárságukat a diaszpórában is. És ma, 15 év után ők azok, akik ünnepelnek, emlékeznek és emlékeztetnek, emlékeztetik e könyv írásos nyomával is az utókort arra a bolgár közösségre, amely Felsőzsolcán élt és alkotott, amely közösséget alkotott és része volt a közösségnek.

Bár e könyv alapvetően a Felsőzsolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat elmúlt 15 évét hivatott bemutatni, azt gondolom, hogy akár a jelenkor, akár az eljövendő olvasó számára segítség, ha megérti, hogyan, honnan és miért települtek hazánkba és városunkba is a bolgárok. Hova nyúlnak a gyökerek, hova mutat a körző hegye, miként alakult, fejlődött, olvadt be és maradt mégis hű bolgárságához a diaszpórában élő második, harmadik, sőt immáron már negyedik generáció is. Ahhoz, hogy az olvasó képet alkothasson a bolgárság múltjáról, hogy megértse, mi az az örökség, amit 15 éve ápol, hirdet és óv a Felsőzsolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat (is), kell egy kis történelmi, történeti, kulturális és szociológiai áttekintés. Ehhez kedves barátomnak, a bolgár történelem és kultúra kiváló ismerőjének, Doncsev Tosónak a már több helyen közkinccsé tett kutatásaiból idézek. Valamint igyekszem, ha nem is kutatási szintű, de az elmúlt

évtizedben készített dokumentumfilmjeim során feltárt zsolcai vonatkozásokat is bemutatni az olvasónak.

A bolgárok magyarországi jelenléte a magyar honfoglalás előtti időszakra tehető, ugyanis Erdély területe Árpád bejövetele előtt Bulgária határvidékéhez tartozott. A későbbi betelepedés 1365-tel kezdődik, amikor Nagy Lajos egy időre elfoglalta Vidint. Ez összefügg az oszmán hódítás kezdeteivel, amikor Konsztantin és Fruzsín bolgár előkelők is magyar területre menekültek. A bolgárok ekkor Szentendréig jutottak el.

A következő betelepedési hullám az 1688-as csiprovczi felkelés bukásával indult, a Bánát térségébe. Ők a bánáti bolgárok, akik a bánáti bolgár nyelvet beszélik ma is, ráadásul római katolikus vallásúak. Később néhány bánáti bolgár család áttelepült más nagyvárosokba, mint például Pécsre. Itt a ma Bolgárkert, Ispitaalján települtek le, ahol kertészkedéssel foglalkoztak, ők látták el a várost zöldséggel. Mária Terézia 1744-ben kiváltságlevelet adott az idetelepült paulikiánusoknak, 1811-ben pedig I. Ferenc a Temes megyei Vingaközségnek. Ezen bolgárok ma már kizárólag Románia és Szerbia területén élnek.

A legnagyobb betelepedési hullám pedig a XIX. század második felétől a II. világháborúig tartott, elsősorban Budapest, Szeged és Miskolc térségébe.

1914. július 27-én Lazar Ivanov (Teteven 1859 – Budapest 1936) nagykereskedő kezdeményezésére egy 17 tagú szervezőbizottság elhatározza, hogy megalapítja a Magyarországi Bolgárok Egyesületét, és aláírásgyűjtést kezd tagok toborzására. Hat nap alatt 170-en jelentkeznek, és összesen 4345 aranykoronát adnak össze. 1914. augusztus 2-án összehívták az alapító közgyűlést. Dimitar Dimitrov, az egyesület házigazdája pedig átengedte a fővárosban, a Lónyay u. 11. sz. alatti lakását az egyesület céljaira. 1916-ban a Lónyay utcában alakult meg a bolgár egyházközség. Szintén a kerületben nyitotta meg kapuit az első bolgár iskola 1918-ban, valamint itt szentelték fel az első ortodox kápolnát is.

A Sztefan Gjokov által javasolt alapszabályt egyhangúlag elfogadták, s megválasztották az első elnökséget Lazar Ivanov vezetésével.

Lazar Ivanov nemcsak egyesületet, hanem máig kitartó intelmet és egyfajta ars poeticát is megfogalmazott a magyarországi bolgárság

számára, amikor azt mondta: „A jövőt nemcsak kapával, hanem Istenbe vetett hittel és nyitott szemmel kell építeni.”

1916 májusában a Magyarországi Bolgárok Egyesületének gyűlése elhatározta, hogy alapot hoznak létre egy iskola és egy templom felépítésére. 1932-ben a kolónia adományaiból felépült a budapesti Vágóhid utcai Szent Cirill és Szent Metód Bolgár Ortodox



Templom, 1953-ban pedig elkezdődött a gyűjtés a bolgár művelődési ház felépítésére. 445 család összesen 2 725 000 forintot adományozott e célra. Felsőzsolcáról Penyu Todorov Bocsef a család emlékezete szerint 10 ezer forinttal járult hozzá az építéshez. Neve ma is ott olvasható a többi adományozóéval együtt az épület homlokzatán. A művelődési ház (Bolgár Kultúrotthon) 1957 őszén nyílt meg, jelenleg is az egyesület székháza. 1982-ben nyitotta meg kapuit a Bolgár Kultúrotthon szállodarészlege és étterme. A komplexum felújítására és bővítésére a 2018-as esztendőben a magyar és a bolgár kormányok támogatásával kerül sor. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (Emmi) 204 millió forinttal, a bolgár kabinet pedig 300 ezer euróval (90 millió forint) támogatja a Vágóhid utcai épület rekonstrukcióját. A művelődési ház szimbolikus jelentőségű a magyar bolgár közösség számára.



A rekonstrukció két üteme során kijavítják a tetőt és a homlokzatot, emeletráépítéssel egy multifunkciós, zöld teret hoznak létre, a színpad mögötti részen öltözőket, kelléktárat alakítanak ki, továbbá egy bolgár gasztronómiai bemutatótér is létrejön majd.

Miskolcra már a 19. század végén megérkeztek az első bolgárkertészek. Elsősorban a Martintelepen, Csorbatelepen, Felsőzsolcán, Alsózsolcán és környékén telepedtek le és kezdték meg a tevékenységüket.

Budapest, vagy ahogy akkor nevezték, a székesfőváros 1930-ban telket adományozott a bolgároknak. Ezután kezdtek hozzá a Vágóhid utcai templom építéséhez, amely egy év múlva el is készült. Az építkezés költségeit teljes egészében a magyarországi bolgárok fedezték, adományaikból hetvenezer pengő gyűlt össze. Az ortodox templom megépülésével a Középső-Ferencváros vált a bolgár kisebbség kulturális és szellemi központjává. A templom alkotója a századelő nagy építész, Árkay Aladár. Munkásságában jelentős helyet foglal el a templomépítéssel. Hét temploma közül a Vágóhid utcai bolgár templomot fejezte be utolsónak. A tervezéshez több, kiemelkedő bulgáriai templom szolgált mintául, köztük a híres szófiai Alekszander Nevszki-székesegyház és a bacskovói kolostortemplom. Árkay Aladár háromhájós, bizánci alaprajzú, kupolás imaházat tervezett, melyben megtaláljuk az ortodox liturgia helyiségeit is. A templom sajátos építészeti értéket képvisel, hiszen nem csupán Budapest egyetlen bizánci stílusú épülete, de egyben a bolgár ortodox egyház legnyugatibb kapuja is. A templom a magyarországi bolgárság összetartozásának megtestesítője, egy élő, tevékeny kisebbség szimbóluma. Az építészettörténetileg fontos műemlék egyben a bolgár ortodox egyház közép- és nyugateurópai egyházmegyéjének központja, Antonii metropolita székhelye. A templom a bolgár egyház szentjeinek, a szláv írásbe-



liség megteremtőinek – Szent Cirill és Metód – nevét viseli, akiket a római katolikus egyház Európa védőszentjeivé avatott.

A kertészek mellett értelmiségi szakmák képviselői, festők, orvosok és ügyvédek is a városba települtek. 1932-ben – a budapesti után – Miskolcon nyílt meg másodikként az országban a bolgár általános iskola és kápolna, ahol a bolgár szülők gyermekeinek lehetőségük volt megtanulni a bolgár nyelvet, kultúrát, dalokat, táncokat, ezzel őrizve identitásukat. 1944. június 18-án az iskolát bombatalálat érte, így azt bezárták, majd 1952-ben újranyitották a Központi Leánykollégium helyén álló Tóth Pál Leányiskolában. 1963-ban ezt is bezárták, azóta a bolgár nyelv oktatására, tanulására csak Budapesten van lehetőség.

A magyarországi bolgárok szétszórtaan élnek az ország mintegy 170 településén, de Budapesten és környékén él kétharmaduk, elsősorban a Csepel-szigeti Halásztelken, Szigetszentmiklóson, de nagyobb számban élnek Miskolc környékén és Pécsen is. A viszonylag kis létszám és a szétszört elhelyezkedés ellenére a hazai bolgárok megőrizték a századok folyamán etnikai identitásukat. Ennek valószínűleg az az oka, hogy mindenütt etnikailag zárt tömbben és meghatározott foglalkozást űztek. A bolgárkertészek általában nagyvárosok szélén helyezkedtek el, ahol a kertet egy-egy család üzemszerűen művelte, alkalmazva a modern zöldség- és gyümölcsstermesztés fortélyait. Ezek a bolgár kertészcsapatok néprajzilag egységesek voltak, Magyarországra elsősorban két községből, Polikraistéből és Draganovóból érkeztek.

Kezdetben a bolgár nép körében hagyományosan kialakult vándormunkásság, az ún. „gurbet” keretében ingáztak időszakosan összeállt csoportjaik szülőföldjük és az Osztrák–Magyar Monarchia között. 1914-ben 5204 hivatalosan regisztrált személy dolgozott a Monarchia területén. Nem tagolódtak be a magyar társadalom szervezetébe, hanem etnikailag zárt szigeteket alkotva, a hagyományos paraszti értékrendre és gondolkodásmódra támaszkodva megőrizték gazdasági önállóságukat, különállásukat és etnokulturális sajátosságaikat.

A „banda” (taffa) a bandagazda (gazda) – a bolgár szó magyar átvétele – vezetésével katonás fegyelemmel, látástól vakulásig dolgozott. A kertészek együtt érkeztek, egy helyen aludtak és dolgoztak. A társulás tavasztól ősziig tartott, amikor a megszerzett anyagiak részarányos

felosztása után visszatértek hazájukba, majd tavasszal ismét visszatértek Magyarországra.

Mindenütt, ahol letelepedtek; meghonosították az intenzív, öntözéses zöldségtermesztést. A bolgárkertészek egyfelől hiányt pótoltak a magyar kertgazdálkodásban, másfelől új szükségleteket teremtettek és elégitettek ki. Általában a nagyobb városok szélén bérelt földön, viszonylag kis területen a piaci igények kielégítésére termeltek, az iparosodó régiók, városok zöldségigényét biztosították. A bolgárkertészek ismertették meg és szoktatták rá az Osztrák–Magyar Monarchia lakosságát a nyers paprika és paradicsom fogyasztására, ők terjesztették el a póréhagymát, a padlizsánt, a bamiát, a feketebabot, a spárgatököt. Az első világháborút követően a gazdák egyre inkább több évre szóló földbérletet kötöttek, sokan földet, házat, lakást vásároltak, nem jártak évente haza, sőt ide nősültek.

A bolgár kertészközösségek etnikai, sőt néprajzi szempontból is egységesek voltak. A csoport szociális és kulturális mutatói egységesek voltak: felnőtt, munkaképes férfiak és ifjak azonos szokásokkal, hagyományos paraszti értékrenddel és mentalitással. A szülőfalujukban (általában Polikraiste vagy Draganovo) elsajátított normák még szigorúbbá váltak ebben a munkacsapatban. A vezető katonás fegyelmet követelt meg, kölcsönösen felügyelték egymás viselkedését. A termelőtevékenység jellege miatt a társulóknak gyakorlatilag nem volt szabadidejük, sőt alvásra is alig jutott idő. A társulás tavasztól ősziig tartott, addig a tagok nem rendelkeztek önállóan felhasználható pénzeszközökkel. A nyereség részarányos felosztása (Demeter-nap) után a vállalkozók tére visszatértek szülőfalujukba, hogy tavasszal újratekdjék a munkát. Lényeges tényező az is, hogy a bolgárok egyházi, egyesületi és oktatási intézményeik létrehozásában és azok működtetésénél – az ingyenes, örökös telekjuttatások kivételével – nem szorultak a magyar állam gondoskodására: főleg adakozásból, kisebb részben a bolgár állam és társadalom támogatásából, valamint később – eredményes gazdálkodásuk révén – önfenntartóként sikerült megőrizniük politikai semlegességüket, viszonylagos autonómiájukat.

A mondottakból kiviláglik, hogy a magyarországi bolgárság sajátos, közties helyet foglal el a Magyarországon honos kisebbségek sorában.

A szerbekhez, horvátokhoz, németekhez és szlovákokhoz hasonlóan nem őshonosként éltek a Kárpát-medencében, hanem a török hódoltság után, eltérő időben telepedtek le Magyarországon, és főleg falusi népességként, többnyire mezőgazdasági tevékenységet folytattak.

A kiváló író és szociológus, Doncsev Toso többször idézett kutatásai egyikében öt pontban foglalta össze a hazai bolgárság és a más magyarországi nemzetiségek között felfedezhető számottevő különbségeket.

1. A bolgárok betelepülésüket földijeik, rokonaik közvetítésével önmaguk készítették elő és hajtottak végre, és ez nem végleges letelepedésnek indult, hanem mezőgazdasági igényhez igazodó ingázásnak.
2. A magyarországi bolgárok mindvégig szoros kapcsolatot tartottak az óhazával, többnyire megőrizték állampolgárságukat, oktatási és vallási szükségleteik kielégítésénél elsősorban a bulgáriai bolgár egyházra, a bolgár közoktatási minisztériumra támaszkodtak.
3. A magyarországi bolgárok intézményeire és szervezeteire a központosítás a jellemző, és kevésbé a regionalitás, így például az 1914-ben megalakult Magyarországi Bolgárok Egyesületének voltak helyi tagszervezetei Pécsen és Miskolcon, de más országos hatáskörű bolgár egyesület, illetve helyi egyesület nem jött létre.
4. A magyarországi bolgárság nyelvének sajátossága, hogy – az említett nemzetiségektől eltérően – nem mutat tájnyelvi jellegzetességeket. Ez a különleges helyzet több okkal magyarázható. Egyrészt a Magyarországon élő bolgárok többsége arról a vidékről származik – ez a Balkán-hegység középső része –, amely a bolgár irodalmi nyelv alapjául szolgált. Másrészt az óhazával való rendszeres, szoros kapcsolat és a bolgár oktatási szervek által szervezett közoktatás közvetítette és fenntartotta az irodalmi normához közelítő nyelvhasználatot. Következésképp nem beszélhetünk archaikus vagy önállóan fejlődött nyelvjárásokról.

5. A magyarországi bolgárság demográfiai összetétele a vándorkerteszkedés miatt eltért a magyarországi és bulgáriai átlagtól. Még 1964-ben is a férfiak és a nők aránya 2:1 volt, ez azóta jelentősen mérséklődött és kiegyenlítődött, de ez a népességi összetétel rányomta bélyegét a szokásokra és a hagyományos népi kultúra gyakorlására. Ennek következtében nem volt teljes a hagyományos paraszti ünnepekör, februártól novemberig Magyarországon ápolták a népi szokásokat, a téli időszakban pedig szülőfalujukban tették ezt. Az öltözködésben, a táplálkozásban és a lakáskultúrában – a bolgár hagyományok részleges megőrzése mellett – a magyar városias szokások átvétele a jellemző, pl. a férfiak esetében egyáltalán nem beszélhetünk magyarországi bolgár képviseltről.

A századfordulótól szüntelen növekedett a már szabad Bulgáriából kirajzó kertészek száma. 1914-ben érte el csúcspontját, amikor az északkelet-bulgáriai Tirnovo megyéből 16 789 hivatalosan regisztrált felnőtt személy hagyta el az országot, közülük 5204-en az Osztrák–Magyar Monarchia területén dolgoztak. Közben jelentős változások következtek be a kertészek gazdasági tevékenységében és életvitelében. A gazdák nemcsak egy, hanem több évre szóló földbérelti szerződést kötöttek, sokan földet, házat, lakást vásároltak, s már nem jártak évente haza. A hosszabb ideig Magyarországon tartózkodó kertészek, látva, hogy sajátos érdekeiket csak egy önmaguk által alapított érdekvédelmi szervezet képviselheti, 1914 nyarán létrehozták egyesületüket, a Magyarországi Bolgárok Egyesületét, amely azóta, jogfolytonosan, megszakítás nélkül működik. Ez idő tájt már egyre többen szegték meg a vándormunkásság korábbi iratlan normáit, feleségüket és gyermekeiket is magukkal hozták.

A múlt század első évtizedeiben – az 1910-20-as években – a bolgárkertészek támogatását és „mívelési módjuk” elterjesztését a magyar állam a saját feladatának tekintette. Pedig sokan rossz szemmel nézték „inváziójukat”. A bolgár migráció, a bolgárkérdés hosszú éveken át országos vitatéma volt. Azzal vádolták őket, hogy kiszorítják a piacról a magyar és a sváb kertészeket, és a hasznot, az évi több mint húszmillió koronát hazahordják. A B-A-Z Megyei Levéltár do-

kumentumaiban is megtalálható olyan „panaszos” levél, amelyben magyar gazdák arra panaszkodnak, hogy a betelepült bolgárok elvezik a megélhetésüket, munkájukat.

Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület 1923-ban nagygyűlést tartott, amelyen a felszólalók a gazdasági szervek erélyes fellépését, sőt a bolgárkertészek kitiltását követelték. Az ellenérzésnél azonban jóval nagyobb volt az a tisztelet, amelyet a bolgárkertészek szorgalmukkal, takarékoságukkal, becsületességükkel és persze a lakosság folyamatos zöldségellátásával vívtak ki maguknak. A magyar vásárlóközönség egyértelműen a bolgárkertészek mellett tette le a voksát, és a szakemberek döntő többsége is elismerően nyilatkozott róluk cikkekben, könyvekben.

A Néprajzi Lexikon szerint a bolgárkertészek hazánkban az első évtizedekben nem vásároltak földet, hanem kisbérleteken gazdálkodtak. Eleinte féltékenyen őrizték szakmai tudásukat. Munkaközösségekben (druzsesztvo) dolgoztak, melyekbe csak szükség esetén vettek be magyar idénymunkásokat. Az idény végén, Dimiter-napon meghatározott kulcs alapján osztották szét a hasznot. A bolgárkertészek zöldségtermelő monopóliumába a balkáni háborúk és az I. világháború hozott változást. A bolgár kormány a magyarországi bolgárkertészeket hazarendelte katonának. Ekkorra azonban már a magyar idénymunkások sok helyen eltanulták tőlük a speciális termesztési módszereket, sőt továbbfejlesztették és korszerűsítették is. Ezért az 1920-as években a megnehezült nemzetközi közlekedésben kisebb számban visszatért bolgárkertészek már nem élvezték a korábbi kiváltságos helyzetet. A bolgárkertészek módszereinek magyarországi meghonosodása a magyar paraszti gazdálkodás belterjesedését jelentősen elősegítette. Nyomában több helyen intenzív primórtermelő kultúrák is keletkeztek.

Révész István 1913-ban a csongrádi, tapolcai, kevermes, miskolci, révfülöpi, biharszentjánosi, nagytétényi és győri bolgárkertészeti eljárásokon alapuló, ám már magyar kertészek által művelt gazdaságokról így ír: „az eddig létesített telepeken a magyarok kedvvel, sőt szeretettel és kitartó szorgalommal dolgoznak, munkatéteményük túlsz jóval a bolgároknén.”

Figyelemre méltó, részletes tanulmányt tett közzé a bolgárkertészekről Végh Kálmán Mátyás, egykori erdélyi jószágigazgató, nyugalmazott plébános, okleveles gazda 1921-ben. Végh már 1914-ben a kassai gazdasági akadémián nagy sikerű előadást tartott a bolgárkertészetek működéséről, majd 1916-ban (tehát háborús időkben) az Országos Magyar Gazdasági Egyesület égisze alatt 5000 példányban jelentette meg első könyvét a bolgárkertészetéről. (A kötet második kiadása e sorok szerzője magángyűjteményének becses darabja.)

Németh Csaba 2015-ben készített Örökség című dokumentumfilmjéből is kiderül, hogy Felsőzsolcán a bolgárkertészek megélhetést adtak a faluban élő magyar és cigány származású embereknek. Főleg az asszonyok, de gyerekek is jártak napszámba dolgozni a felsőzsolcai kertészetekbe, illetve segítettek pakolni a piacra induló kocsikat, de volt közöttük olyan is, aki már-már családtagként elfogadva 11 évesen a bolgár családoknak főzött. Ma is élnek még olyan cigányasszonyok Felsőzsolcán, akik 10-15-20 évet dolgoztak „percentesként” a bolgárkertészeknél. Sokak számára ez a nyomorúságos 1950-es években a megélhetést biztosította. A dokumentumfilm igazi oral history, a megszólalók máig őrzik az olyan bolgárkertészeszközök, mint a ráma vagy a kasura szavait, fogalmait. A tárgyi emlékek között Felsőzsolcán fennmaradt egy 1958-as elszámoló spirálfüzet is, amelyben ceruzával írva, néha cirill betűkkel keverve szerepelnek a munkások nevei, a napok (bolgár rövidítéssel) és a fizetendő összegek. Az elbeszélésekből tudjuk, hogy a pénz mellett sokszor természetben is fizettek a magyaroknak. A mindennapi betevő mellett bútort, szőnyeget adtak például házasságkötés alkalmával a náluk dolgozó magyaroknak. A fennmaradt hivatalos okmányok között találtam 1948-ból egy Miskolczi Takarékpénztár 1000 forintos váltót (akkoriban ez egy munkáló ára volt), 1953-ból adóívet, 1961-ből egy termelői igazolványt, a bolgár dokumentumok között pedig házassági levelet és egy az '50-es évekből való bolgár személyigazolványt is, aminek érdekessége, hogy a fotó mellett ujjlenyomat is van benne.

Jellegzetes zöldségtermesztő technikájukat a hagyományos módszerekkel dolgozó hazai zöldségkertészek ismereteivel bővítették, s így azoknál hamarabb és jobb minőségű áruval jelentek meg a piacon. A

felsőzsolcai bolgárok Miskolcon a Vasgyári és a Búza téri piacon értékesítették portékájukat. Fő terményeik voltak a paprika, a paradicsom, a fejes saláta és az uborka. A zöldségpalántákat magas, trágyafűtésű melegágyakban hajtották, onnan ültették ki a túróékével és széles kapával készült öntözőárkokkal sűrűn barázdált szántóföldekre.

A Néprajzi Lexikon azt írja a bolgárkertészetekről, hogy az öntözővizet a vízpartra épített bolgárkerék (doláp) szolgáltatva számukra. A bolgárkerék ókori eredetű szerkezet, hazánkban a bolgárkertészek honosították meg. Körben járó ló vontatta. A függőleges tengely a rászerelt orsóval forgatta a vízemelő kereket tartó vízszintes tengelyt. A vízemelő talpában 24-28 rekeszt alakítottak ki, melyek 6-8 liter vizet fogadtak be. Merüléskor a víz a rekeszekbe nyomult és a kerék magasba fordulásakor az elvezető deszkavályúba ömlött. A vödörös bolgárkerék jobban alkalmazkodott a vízszint változásához. Ennek kerekén a rekeszek helyett láncszerűen egymáshoz kapcsolt vödörök sorakoztak. A „vödörláncot” tetszés szerint lehetett rövidíteni vagy nyújtani.

A bolgárkertészet három fő jellegzetessége: a melegágyi előhajtatás, a fiterás, azaz parcellákkal és árkokkal sűrűn barázdált termőföld és a bolgárkerekes árasztó öntözés. A bolgárok kertjei már messziről felismerhetők voltak a rekeszes vagy vödörös „dolapról”, azaz bolgárkerékről. Ezt az ókori eredetű találmányt ma már sehol sem alkalmazzák, de száz éven át csúcstechnológiát jelentett az öntözésben. A sok-sok fitera kiemelkedett a földből, így egyrészt jelentősen megnövekedett a földterület, másrészt a köztük lévő árkokat a bolgárkerékkel folyamatosan el lehetett árasztani vízzel. Ezzel szemben a magyar parasztok vagy egyáltalán nem is öntöztek, vagy gémeskútból húzott vízzel, locsolóval oldották meg az öntözést. A magas, trágyafűtésű melegágyakkal tavaszt lehetett varázsolni a télből. Télen kis földkockákba ültették el a magvakat, és tavasszal már szépen fejlett palánták kerülhettek a fiterákba. A bolgárkertészek a megszokottnál egy hónappal korábban friss zöldséget vittek a piacra, ráadásul folyamatos ellátásról gondoskodtak egész évben, módszerük számos „rekoltát”, azaz betakarítást tett lehetővé.

Németh Csaba a Kertészek voltunk című, 2010-ben Bulgáriában, Draganovóban forgatott dokumentumfilmjéből egyértelműen kiderül, hogy a fiatal bolgár férfiak (néha még inkább gyerekek) rendszeresen

jöttek Felsőzsolcára a bolgárkertészekbe dolgozni. Az áttelepült, de sokáig ingázó (március–október között Magyarországon kertészkedő) draganovóiak jelentős támogatást nyújtottak szülőfalujuknak. A Szent István Bolgárkertész Egyesületet 1927-ben hozták létre, jelmondatuk (amit 1937-ben elkészült zászlajukra is felhímeztek): Munka és állandóság, béke és felvirágzás. Emblematikus, a ma is álló óratorony megépítését is ők finanszírozták Draganovo számára.



A második világháború idején a bolgárok ingázása (Magyarország és Bulgária között) félbeszakadt, majd újból felélénkült, azonban a nemzetgazdaság szocialista átalakulása, az 50-es évekre kialakult nemzetközi helyzet, a Kertész Szövetség 1951-ben történt feloszlata hivatalosan is véget vetett a migrációnak. A töredék családok két irányba egyesültek, és ezzel kezdetét vette a bolgár közösség magyarországi önállósulásának, nemzeti kisebbségé váló átalakulásának erőteljesebb folyamata. A Magyarországon belüli gazdasági változások, a mezőgazdaság kollektivizálása, a bolgár gazdaságok kisajátítása, illetve csereföldek felajánlása, az iparosítás, az urbanizáció szétfeszítette a hagyományos életkereteket.



Ha kisebb számban is, de a bolgárkertészek a Rákosi-, majd a Kádár-korszakban is meghatározták az ország zöldségtermesztését, ám a hetvenes évek végétől háttérbe szorultak. Egyrészt a gépesítés és az új technológiák miatt, másrészt azért, mert művelési módszerük alapel-

vei fokozatosan a korszerű zöldségtermesztés szerves részeivé váltak. 1980-ban már csak 300 kertészkedő bolgár családot tartottak nyilván a korábbi három-négyezer családdal szemben.

Míg korábban, a két világháború közötti időszakban, sőt az 50-es évek elejéig, a főleg mezőgazdasági fizikai munkát (kertészetet) családi-nagycsaládi keretben végző endogám (mindkét szülő azonos nemzetiségű) családból származó és abban élő, Bulgáriában vagy zömében bolgár környezetben nevelkedett, kétnyelvű, de főleg bolgáruul beszélő, bolgár állampolgárságú típus volt a jellemző, addig a XX. század végére egyre inkább egy olyan típus lett az uralkodó, amely többnyire magyar munkaszervezetben részben szellemi munkát végzett, endogám családból származott, de etnikailag exogám (az egyik fél más nemzetiségű) házasságban élt, részben vagy teljesen Magyarországon nőtt fel, kétnyelvű, de többnyire a magyar nyelvet használja, és utódainak általában magyar állampolgárságot választ, értékorientációjára, viselkedésére és gondolkodásmódjára a magyar minta jelentős befolyást gyakorol.

Jelentős változást hozott a kisebbségek életében a rendszerváltozás. A hosszas jogszabály-előkészítés eredményeként, az abban résztvevők (állami szervek, kisebbségi szervezetek, parlamenti pártok képviselői, szakértői) kompromisszumkészségének a jeleként az Országgyűlés 1993. július 7-én elfogadta a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvényt. (Zárójelben és érdekességképpen jegyzem meg, hogy az első nemzetiségi törvény 1849. július 28-án született meg, majd a szabadságharc elvesztésétől a kiegyezésig nem volt kisebbségi – akkori terminológiával: nemzetiségi – szabályozás. 1867-ben a kiegyezést követően igény merült fel a nemzeti kisebbségek és ezen belül különösen a magyar–horvát kapcsolatok rendezésére. A már ekkor folyamatban lévő és megújult lendületet kapó kisebbségi jogi kodifikáció eredményeként jött létre a nemzeti egyenjogúságról szóló 1868. évi XLIV. törvénycikk. A nemzetiségi törvény ekkor Európában szinte egyedülálló volt, mindazonáltal a nemzetiségek képviselői is meglehetősen kedvezőtlenül fogadták és csak jóval később ismerték fel annak pozitívumait. A törvénycikk akkor alapvetően nyelvjogi szabályozást tartalmazott.) A bolgárokat Magyarországon csak 1991-ben ismerték el hivatalosan nemzetiségként. Az 1990. évi népszámlálás adatai szerint a bolgár kisebbség

lélekszáma 1370 fő volt. A 2001. évi népszámlálás során 1358 fő a bolgár nemzetiséghez tartozónak, 1693 fő a kulturális értékekhez, hagyományokhoz kötődőnek, 1299 fő bolgár anyanyelvűnek vallotta magát. 1993 után megnőtt az egyéni és a szervezeti szabadság és mozgástér. A törvény megalkotásával az egész társadalom kapott megfelelő jogi eszközt a nemzeti vagy etnikai konfliktusok megelőzésére, kezelésére, feloldására. A törvény szabályozásának tárgya ugyanis a kisebbségek jogainak deklarálásán és érvényesülésük biztosításán túl a kisebbségek és a többség egymáshoz való viszonyának és a kisebbségek egymáshoz való viszonyának rendezése. A törvény 1993. október 20-án lépett hatályba.

A bolgárság esetében első ízben nyílt lehetőség arra, hogy közösségi életüket, kulturális tevékenységüket költségvetési támogatás révén is színesíthessék. A kisebbségi törvény a bolgár kisebbséget is elismeri immár Magyarországon honos népcsoportnak, és ez felelősséget és kihívást is jelent. A nyolc évtizedes egyesületi típusú szerveződés mellé közjogi jogosítványokkal felruházott szervezetek: országos és helyi (Halásztelken, Miskolcon, Pécsen és Budapesten) önkormányzatok jöttek létre. Ebbe a sorba kapcsolódott bele tizenöt esztendeje a felsőzsolcai bolgárság is.

A kisebbségi szakértő, Doncsev Toso majd két évtizede papírra vetett megállapítása napjainkban, a 21. század első negyedében már egyértelműen beigazolódni látszik: „A közösség életében bekövetkező immár negyedik szakasz véglegesíti a gazdasági emigrációból a nemzeti kisebbséggé történő átalakulás tényét, de egyben egy gyorsuló asszimiláció veszélyét is jelentheti.”

Felsőzsolcán a 2010-es árvíz idején készült felmérés szerint 16 bolgár család élt. A nevekből is látszik, hogy tiszta bolgár család már csak egy él a városban: ifj. Bóna László, Doncsev-Gugov Miklós, ifj. Gancsev-Nikolov Koszta, Karamarinov Angel, Major Ádámné, Molnár Attiláné, Molnár Zoltán Péter, Orgona Lászlóné, Popoff Antal, Szentpéteriné Bóna Mónika, Szólyáné Karamarinov Krisztina, Szojcsó Angelov, Szojev Angelov, Angel Szojev-Angelov Alexander, Terziev Georgi, Vicev Iván.

Ha a zsolcai bolgárok történetéről van szó meg kell említenünk a Szojev-Angelov családot, a Terziev családot, a Karamarinov családot, Molnár Attiláné családját (nagyapa: Szimeon Szojanov családjá), a Popov családó és Gugov Doncsev családját.

Magyarországon 13, törvényben elismert nemzetiség él, ezek között 2012. január elseje előtt 12 nemzeti kisebbség, illetve egy etnikai kisebbség (a cigányság) volt, ezután a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény hatálybalépése miatt megszűnt a nemzeti, illetve az etnikai kisebbség fogalma, helyükbe egységesen a nemzetiség kifejezés lépett.

Doncsev Toso kutatási eredményei arra utalnak, hogy az etnikai azonosság ismérvei (pl. nyelv, állampolgárság) megváltozása az első generációnál nem jár együtt az azonosságérzés változásával. A második nemzedék, a leszármazottak között akkor tapasztalunk kifejezett bolgár azonosságtudatot és -érzést, ha az identitás objektív összetevői közül négy – a bolgár név, az endogám származás, a bolgár nyelv ismerete és a bolgár állampolgárság megléte – egyidejűleg van jelen. A vegyes házasságból származóknál gyakori a ketős azonosság érzése. A különböző összetevők függvényében eltérő azonosságtudatot és -érzést tapasztalunk. Ezek nem értelmezhetőek egyértelműen sem bolgárnak, sem magyarnak, hanem köztes önmeghatározások alakulnak ki (félbolgár, félig bolgár - félig magyar, bolgár származású). Ezek az önbesorolások viszonylag adekvátan fejezik ki az egyén etnikai azonosságának aktuális állapotát és ennek tudati tükröződését.

Thomas Scott írja: „Egy férfi nem hagyhat jobb örökséget a világra, mint egy művelt családot.” Mára, a harmadik vagy negyedik generációs bolgárok már nem kertészkedéssel keresik kenyerüket, mint inkább üzletemberként, jogászként, orvosként, mérnökként vagy művészként állják meg a helyüket. Őseik nyelvét már csak kevesen beszélik, de kultúrájukat, hagyományaikat – talán a vidéki nemzetiségi önkormányzatoknak is köszönhetően – még ismerik, őrzik.

*Hallok egy szívet.
Vadul és rémítően zakatol.
De mi olyan közel vagyunk,
hogy nem tudom, az enyém az,
vagy a tied, kedvesem!*
Ljubomir Levcev

Bocsef Péter 33 éves volt, amikor 1942 tavaszán magával hozta asszonyát, albérletet vett ki, majd pár hónap múlva megszületett kislányuk, Margóka. Két hold földet béreltek a Bárczay családtól, és két év múlva felépítettek a kert végében egy csinos házikót. Majd saját földet vettek, szépnek mutatkozott a jövő. Tíz család vert gyökeret hasonló körülmények között Felsőzsolcán.

Évente ötven-hatvan bolgár férfi kereste maga és családja boldogulását az 1930-as években Felsőzsolcán, ahol a Sajó menti Bárczay-birtokon meghonosították az öntözéses zöldségtermesztést. Februárban érkeztek csapatban, felhúztak egy-egy kis nyári kunyhót vagy megjavították a tavalyit, és hozzáfogtak a vetéshez, palántázáshoz. Paprikájuknak, paradicsomuknak, hagymájuknak, uborkájuknak, egyszóval minden zöldségüknek csodájára jártak a helybeliek, és jó árat fizetett értük a közeli Miskolc piacainak vásárlóközönsége. Dömötör napjáig, vagyis október 26-áig tartott a kertészeti szezon, akkor elszámoltak a földbérlettel, és keresetükkel elindultak hazafelé. Egy idősebb férfi azonban mindig itt, a kertek közelében töltötte a telet, ápolta a kapcsolatot a helyiekkel, ez hagyomány volt. Amikor a családok számára elérhető közelségbe került a magyarországi otthonteremtés, megérkeztek az asszonyok is.

– Jóban-rosszban összetartottak a zsolcai bolgárok, de tartották a kapcsolatot a Miskolcon letelepedőkkel is, a nagyvárosban ma is városrész viseli kertészeink nevét: Bulgárföld. A múltat persze nem égették föl maguk mögött, a mi családunknak még mindig van egy roskatag háza Draganovóban, de nagyon gyorsan asszimilálódtak. Nem volt szentírás az egymás közti házasodás, én is magyar fiúhoz mentem feleségül, de a szülők azért jól megnézték, kinek adják a lányukat, mert a magyarokról azt tartották, hogy isznak, részegesek –

meséli Major Ádámné született Bocsev Margó, aki a mai napig zöldségkertész, és terményei kapósa a miskolci Búza téri piacon.

– Gyógyszerészetet szerettem volna tanulni az érettségi után, de a szüleimnek nagy szükségük volt a segítségemre, így maradtam a kertészetben, sőt a férjem is igen hamar beletanult. Dicsérték is a szüleim, hogy városi fiú, gépészmérnök létére olyan, mint egy igazi bolgárkertész. Apám a téeszésítés után meghalt, annyira fájt neki, hogy odalett a keservesen megszerzett földcske. Tíz éve a férjemet, nyolc éve az édesanyámat temettem el. Egy jóra való bolgár családdal szövetkeztem, velük együtt dolgozom ezen a mostani két hektáron. A biotermesztésű póréhagyma a profilnövényünk, de mindenféle zöldséggel foglalkozunk.

A bolgár származású családok ma is összejárnak, a felsőzsolcaiak sokáig a miskolciak kulturális rendezvényeit látogatták, míg két éve meg nem alapították a helyi bolgár kisebbségi önkormányzatot, amely mára már olyan érdekes programokat szervez, melyek a miskolciakat is vonzzák.

– Harminc ember érdekeit képviseljük, és ápoljuk a bolgár hagyományokat. Nem sok az évi hétszázezer forint, amelyből gazdálkodunk, de májusban Nikola Parov zenekarának koncertjét hallgattuk, Szárencsev Károly festőművész tárlatát pedig a napokban zártuk. Dömötör napján vidám terménybemutatóra hívjuk Felsőzsolca lakosságát, és megünnepeljük a szláv írásbeliség, Cirill és Metód ünnepét is. Mondják is: színt viszünk kicsi városunk kulturális életébe. Elhatároztuk, emléket állítunk az első bevándorolt bolgárkertészeknek. Kissé erőn felüli a vállalkozás, hiszen kétmillióba kerül. Bolgár, vracai fehér gránitot használunk hozzá. Félig-meddig már elkészült. A Bárczay-kastély kertjében helyezük el, mert sok jót kaptak eleink a kastély urától. Tiszteletből egy olyan oszlop díszíti majd az emlékművet, mint amilyen a kastélyt jellemzi. Most erre az oszlopra gyűjtjük a pénzt – tájékoztat a kisebbségi önkormányzat elnökeként Major Ádámné.

Vasárnaponként, ünnepekkor a zsolcai bolgár családok is az ikonosztázáról világszerte jegyzett miskolci ortodox templomban találkoznak, a szertartás után kicserélik a hazai és óhazai híreket.

– Magyarul beszélgetünk, bár szerintem mindenki bírja valamilyen szinten a bolgár nyelvet. Én konyhanyelven beszélem az anyanyelve-
met, meg is mosolyog a vöm. Zsuzsa lányom Szófiában járt egyetem-
re, és bolgár fiúhoz ment feleségül. Dimitrovgrádban volt az esküvő-
jük. A vöm orvos a megyei kórházban. A három unokám bizonyára
szebben beszél a bolgárt, és ennek örülök. Mi nagyon tiszteljük az
őseinket, a múltunkat – mesélte 2004-ben Major Ádámné a Népszab-
adságnak adott interjújában, amit Lévay Györgyi készített vele.

A magánlakás-építés színvonalának emelésére 1983-ban az Építési és Városfejlesztési Minisztérium az „Év lakóháza” nívódíjpályá-
zatot hirdetett, amelyet a Major Ádám tervezte felső- zsolcai ház
nyert el. A házban 2012 óta Major Ádámné magángyűjteményé-
ből álló tárlat tekinthető meg. Az akkor frissen kinevezett Biserka
Benisheva nagykövet asszony első magyarországi, vidéki útja Felső-
zsolcára vezetett, ahol megtekintette a magánmúzeumot. A ház falán
először a 2015-ben Merényi József miskolci faragó által készített
bolgár térkép és zászlótartók kerültek elhelyezésre, majd 2018-ban
Juhász Zoltán kisgyőri faragó újabb alkotásai kerültek elhelyezés-
re. A bolgár címert és bolgár néprajzi motívumokat ábrázoló fara-
gások Major Ádámné megrendelésére készültek. 2007-ben Dimitern-
napon a bulgáriai Draganovo település polgármestere, Petar Szuvan-
dzsiev is ellátogatott Felsőzsolcára. Ennek emlékére egy szomorú
eperfát ültettek Major Ádámné telkén. A ház előtti kertben pedig a
Draganovóból hozott bolgár rózsák virágzanak.

E sorok írója gyerekként találkozott először Margó nénivel a Búza
téri piacon, majd amikor Budapesten éltem és dolgoztam, a Nagy-
csarnok (hivatalos nevén Központi Vásárcsarnok, egyéb nevei: Vá-
sárcsarnok, Fővám téri csarnok) árusai között már kerestem a bolgár
zöldséges portékákat. 2005-ben kezdtem a ZsolcaTV-nél dolgozni és
ismerkedve a város életével, örömmel fedeztem fel több ismerős ne-
vet is, köztük Major Ádámné nevét, akivel ekkor már mint a bolgár
kisebbségi, később nemzetiségi önkormányzat elnökével kezdtem el
dolgozni – s ez a munka jelenleg is tart...

*Az alkotó fiatalságát nem az évekkel,
hanem megújulási képességével kell mérni.
S ebben a naptárnak nincs jelentősége.*

Borisz Delcsev

2002 novemberében alakult meg Felsőzsolcán a Bolgár Kisebbségi Önkormányzat. November 6-án volt az alakuló ülés. Térségünkben ezzel harmadikként jött létre Bolgár Kisebbségi Önkormányzat. Öt képviselővel indult a munka, akik a Felsőzsolcai Polgármesteri Hivatalban tettek esküt. Név szerint: Major Ádámné, Sztojcsó Angelov, Molnár Attiláné, Puklus Éva, Doncsev Gugov. Céljuk és törekvésük az akkori jegyzőkönyvek tanúsága szerint azonosak a Miskolcon és Debrecenben már több éve működő bolgár önkormányzatokéval, kikkel valóban élő kapcsolat és gyakorlatias együttműködés alakult ki. A bolgár kultúra ápolását, a hagyományőrzést, a környezetünkben élő bolgárok összefogását tűzték zászlajukra a zsolcaiak is.

Első nagyobb rendezvényük 2003. május 24-én volt, amikor megtartották a Szláv Kultúra, Cirill és Metód Napját. Az ünnepségen részt vett a város vezetése, valamint Budapestről a Bolgár Országos Kisebbség elnöke, Muszev Dancso, a Magyarországi Bolgárok Egyesületének elnöke, Tanev Dimiter. Az eseményen a felsőzsolcaiak mellett a miskolci és a debreceni bolgárok is jelen voltak, de nagy számban vettek részt Felsőzsolca város lakói is. Az ünnepségen Mazsaroff Miklós bolgár származású festőművész képeiből kiállítást rendeztek. Gancsev Nikolov Koszta, vagy ahogy mindenki szólítja, Koszta bácsi, ekkor tiszteletbeli zsolcai lett, az erről szóló oklevelet Nagy József akkori jegyző adta át számára. Koszta bácsinak – mint a legidősebb miskolci bolgárkertésznek – napjainkban (2018) is van még földje Felsőzsolcán, családjukban immáron a negyedik generáció foglalkozik kertészettel.

A miskolci bolgár származású Gancsev Nikolov Koszta változatos életutat tudhat maga mögött. Élt mindkét hazájában, de Magyarországot választotta. Az állampolgárságot azonban csak nyugdíjasként kapta meg. Őseinek egyik része Magyarországra jött kertészkedni, a másik Romániába, de közben otthon is gazdálkodtak, és mai kifejezéssel

élve ingáztak az országok közt. Aztán mit hozott a bolgár (kertész) sors? „Édesapám Bulgáriából jött, itt, Miskolcon ismerkedett meg anyámmal, 1933-ban összeházasodtak, én itt születtem ’35-ben és 9 hónapos koromban anyám hazament velem Bulgáriába. Napra pontosan emlékszem, 1941. április 3-án kerültünk vissza Magyarországra” – mesélte a Kulcs Magazinnak adott interjújában 2011-ben Koszta bácsi. A háború után sokan visszatelepültek, ők maradtak, kétszer téveszesítették apja kertészetét... Közben villamosmérnök lett. „Papa nagyon szerette volna, ha hazatelepülünk. El is utaztam szétnézni, munkát keresni, de a bolgárok sokkal nyersebbek, dinamikusabbak voltak, nem tudtam volna megszokni” – árulta el az országválasztás történetét. Itt alapított családot, magyar nőt vett feleségül. Középként dolgozott az LKM-ben, műszak után pedig édesapjával kertészkedett a háztájiban és a bérelt földön.

A vér nem vált vízzé! Ez az étkezésben is megmutatkozik. Bolgár konyhán nőtt fel és azóta is azt visznek. Sokkal több zöldséget, gyümölcsöt fogyasztanak. Disznóhús helyett birka, kecske, hal kerül az asztalra, füstölt hús helyett a szárítottat eszik.

„A magyarok habitusa egészen más, mint a bolgároké, sokkal nyugodtabbak. A bolgár rokonok szerint a magyarok vendégszeretők, dolgoz, becsületes emberek. Jobban is tartják a török időkből fennmaradt bolgár–magyar barátságot, mint a magyarok. Hálás vagyok a sorsnak, hogy itt maradtunk Magyarországon!” – mondta patetikusan. A vér nem vált vízzé, fia visszatalált az ősök útjára: Felsőzsolcán gazdálkodik...

Mazaroff Miklós Alsózsolcán született. Szülei Magyarországra települt bolgárkertészek voltak, akik a Vay báróknak dolgoztak. Természetes volt, hogy a fiú a polgári iskola elvégzése után kertésztanuló legyen. Családja a második világháború után a Dunántúlra költözött: Zircen, majd Bakonyánán éltek. A kertészetből azonban nem tudtak megélni, ezért bányászként helyezkedett el a dudari szénbányában. Döbröczeni Kálmán miskolci festőművész tanácsára beiratkozott a Batsányi János Népi Kollégiumba. Ez a kollégium azonban nem művészképzéssel foglalkozott, ezért átment a Nagy Balogh János (később Derkovits) Népi Kollégiumba, amelynek vezetője Pap Gyula volt (itt tanult a híres miskolci grafikus, Feledy Gyula is). Innen került

a Képzőművészeti Főiskolára. Mesterei Berény Róbert, Pór Bertalan és Domanovszky Endre voltak. Mazsaroff Miklós az 1970-es években vált országosan ismert, elismert festővé. Valóságművészetével Mazsaroff a „modern szellemű képformálás” kereteiben is megmaradt és kitartott „önfegyelmező, belső rend”-je mellett, ami azonban nem szabott gátat az őszinte, csodálkozó, néha ujjongó lírának sem képein.

A zsolcai ünnepségen részt vett Budapestről a Jantra Táncegyüttes. Ekkor jártak városunkban először.

A bolgárok ebben az évben vettek részt először a Felsőzsolcai Városnapon, ahol önálló sátrukban mutatták be a gasztronómiájukat, zöldséges kosárban termékeiket és népi szötteseiket. A gasztronómiai bemutatón Molnár Attila és felesége, valamint Sztojcsó Angelov készítettek a jellegzetes bolgár ételt, a kebabcsét, több mint 20 kilogramm húst felhasználva.

Kebabcsce

Hozzávalók: 1 kg darálthús-keverék (bárány-marha vagy sertés-marha), 1 tk. só, bors, 1 csipet római kömény, sör a hús lefröcsköléséhez. A darált húst összekeverem a fekete borssal, esetleg apróra vágott hagymát is lehet hozzáadni, és 3-4 órát pihentetem vagy legalább 30 percig a hűtőben alufóliával letakarva tartom. Mielőtt pihentetném a húst, lefröcskölöm a sörrel. 24-30 kebabcsét formálok (kb. 12 cm hosszú és 2 cm vastagságú rudakat). A kebabcsékat szalonnával vagy olajjal átkent, közepesen meleg grillen sütjük, állandóan forgatva. A kész kebabcsce akkor jó, ha szaftos, de nem nyers vagy véres. Apróra vágott hagymával, paradicsommal, padlizsánkrémmel, ljutenicával (bolgár paradicsompüré), babsalátával és szezon szerinti salátával tálalom. A kebabcséhoz az én kedvenc köretem az apróra vágott póréhagyma ljutenicával összekeverve.

2003 októberében a Dimiter-nappal, a kertészek ünnepével új hagyományt hozott a város életébe az itt élő bolgárság. Szaloniki Szent Demeter vértanú, az ortodox egyház egyik legtiszteltebb szentje. A

keresztényüldöző Maximianus keletrómai társzászár parancsára halt vértanúhalált Thesszaloniké városában, amelynek védőszentje lett. Kivégzésének oka az volt, hogy föld alatti börtönében megtérített egy gladiátort, aki az arénában így megerősödve legyőzte a császár kedvenc bajnokát. A hívek védelmezőjének tekintik, és karddal, pajzzsal ábrázolják.

Szent Demeter napja a téli időszak kezdetét jelenti. Szent Demeter hozza a telet, Szent György pedig a nyarat – mondja a bolgár közmondás. A tél, a hideg és a hó védőszentje vörös lovon ül, megrázza hosszú, fehér szakállát és abból rázza ki az első havat.

A Demeter-nap a bolgárkertészek egyik legfontosabb ünnepe. Ezen a napon ünnepelték a kertekben végzett munka befejezését és a haszon szétosztását, ezért az „osztzkodás napjának” is nevezik. Miután mindenki megkapta a jussát, a nap ünnepi lakomával ért véget. A Demeter-nap eltelte után a vendégmunkások készülődni kezdtek, hogy hazatérjenek Bulgáriába.

Ekkor fogalmazódott meg az igény és a terv is, hogy ezeknek a kertészeknek valamiféle emléket állítsanak Felsőzsolcán. Eredetileg egy emléktábla állításának terve merült el, ám a város akkori főépítészének, az Ybl-díjas Rudolf Mihálynak a javaslatára végül egy emlékmű tervei kezdtek körvonalazódni.

Visszaemlékezés a Bolgár Kisebbségi Önkormányzat megalakulására

A Felsőzsolcán élők számára nem volt meglepő, amikor a 2002. évi önkormányzati választásokon a helyi bolgárok képviselőjelölteket állítottak, majd megalakították a Bolgár Kisebbségi Önkormányzatot.

A bolgárok jelenléte azonban nem csupán ekkor tudatosult bennünk, hiszen a régebb óta itt élők jól ismerték a Bocseff, Draganov, Karamarinov, Szimonov (Simon) stb. családokat, akik munkabírásukkal, szorgalmukkal és természetesen minőségi kertészeti termékek előállításával és értékesítésével szereztek ismertséget, s váltak köztisztviselőként álló lakosokká.

A ma is itt élő bolgárok ősei a múlt század húszas éveitől folyamatosan költöztek be településünkre. A bolgár kisebbségi lét egyedülálló abban, hogy Ők önként vállalták a kisebbségi szerepet, ennek megfelelően kettős identitással rendelkeznek. Őrzik bolgár nemzetiségi mivoltukat, ugyanakkor nyitottak az Őket befogadó magyarság kultúrája iránt is.

Identitásuk megőrzésében nagy szerepe van anyanyelvük ápolásának. Erre jó példa és alkalom nemzeti ünnepeik, a szláv írásbeliség és a bolgár kultúra napjának tisztelete, megünneplése.

A helyi szervezők – elsősorban az immár negyedik ciklusban elnöklő Major Ádámné – kitartó munkájának, színvonalas tevékenységének köszönhető, hogy folyamatosan a figyelem középpontjában vannak a bolgárság magyarországi reprezentánsai körében. Nagykövetek, az Országos Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat, a Magyarországi Bolgárok Kulturális Egyesülete, a társönkormányzatok gyakori látogatói a zsolcai programoknak neves bolgár művészek társaságában (Hadzsikosztova Gabriella, Nikola Parov stb.).

Rendezvényeikhez szinte minden alkalommal hamisítatlan bolgár vendéglátás is társul.

Két eseményt, eredményt szeretnék még kiemelni, mely a nemzetiségi és a települési önkormányzat közös sikere.

2005-ben Közép-Európában elsőként emlékművet állítottunk a bolgárkertészek tiszteletére, emlékére.

2008-ban testvértelepülési megállapodás született Dragano-vo és Felsőzsolca között, melyet – az általam mélyen tisztelt és szeretett – Petar Szuvandzsiev polgármesterrel írtunk alá.

Szívből kívánom a zsolcai bolgároknak és önkormányzatuknak, hogy a következő évek, évtizedek is az elmúlt 15 évhez hasonló sikerekkel teljenek.

A régi barátok és támogatók mellé kerítsenek újakat, buzdítsák a fiatalabb generációt is őseik emlékének, hagyományainak ápolására.

Fehér Attila

Március 3-a a bolgárok életének legnagyobb ünnepe, 2004-ben az 500 éves török uralom alóli felszabadulás napját ünnepelték a zsolcai bolgárok is, már készültek a bolgár kultúra napjára is, amit május 29-én tartottak Felsőzsolcán. A Budapesten élő bolgár festőművész, Szárencsev Károly képeiből nyílt kiállítás a Bárczay-kastélyban. A fővárosban született művész rajzolás iránti érdeklődése már a budapesti bolgár iskolában folytatott tanulmányai alatt megmutatkozott. Középiskolai tanulmányait befejezve Bulgáriában tanult festészetet, a szófiai művészeti akadémián. Tagja különböző magyar művészeti szövetségeknek, számos kiállításon vett részt. Előszeretettel ábrázol bolgár témákat, készít tájképeket, portrékat, de foglalkoztatja a zeneművészet és a folklór is, és ezek jelentős helyet foglalnak el alkotásaiban. Egyéni kiállításai voltak Budapesten, Kalocsán, Békéscsabán, Németországban és Görögországban is.

Az ünnepséget és a kiállításmegnyitót koncert zárta, a bolgár származású Nikola Parov és Herczku Ágnes énekes lépett fel. A bolgár származású zenész, aki a világhírű Riverdance formáció hangszeres szólistájaként vált ismertté, minden alkalommal sikeres kísérletet tesz arra, hogy újabb és újabb formában dolgozza egybe a különböző népek zenéit. A Riverdance-turnéval körbejárta az egész világot és kifinomult zenei érzékenységének köszönhetően minden helyszínről magával hozott valamit az adott nép muzsikájának hangzásvilágából. Itthon a nagy sikerű Naplegenda-előadás (1999) zeneszerzőjeként mutatta meg nekünk egyedülálló muzikalitását, ahol egy csodálatos eredettörténetet vitt színpadra. Ha a magyar népzeneről, illetve világzenéről van szó, Herczku Ágnes megkerülhetetlen személyisége a műfajnak, holott azon előadók közé tartozik, akik „civilként” kerültek a színpadra: hétéves kora óta tanult zenét, majd jazz-ballettet és néptáncot, mégsem készült hivatásos színpadi pályára. 1998-ban került a Honvéd Együttes tánckarába, itt kezdődött el a tánccal párhuzamosan hivatásos énekesi pályafutása is. Zsolcai koncertjüket sokáig emlegették a városban, hiszen maradandó zenei és kulturális élményt hoztak az itt élők számára.

„Смисълът на живота е в усъвършенстването на човешкия дух, а най-висшата проява на духа е изкуството, чрез него художникът в минути на вдъхновение се докосва до Бога” avagy Az élet értel-

me az emberi lélek fejlődésében van és a lélek legmagasabb teljesítménye az a művészet, amelyen keresztül a művészt megéri Isten – vallja ars poeticájában Hriszto Panev kortárs bolgár festőművész, akinek olajképeiből és grafikáiból 2005. május 28-án nyílt kiállítás a Bárczay-kastélyban. A tárlatot a Bolgár Kulturális Intézet akkori igazgatója, Plamen Pejkov nyitotta meg. Az ünnepet borbemutatóval színesítette Liana Uzonova, a nagykövetség munkatársa. Zárásként a Söndörgő együttes adott koncertet.

A 2005-ös év legnagyobb eseménye október 22-én volt, akkor avatták fel a bolgárkertészek emlékművét. Gávavencsellőn akkoriban egy cég a bolgár Vraca város melletti kőbánya anyagának értékesítésével is foglalkozott. A griffmadaras emlékművet – mely a magyar és bolgár nép közös őstörténeti gyökereire is utal – vracai fehér mészkőből Rudolf Mihály építész tervei alapján Balogh Zsófia szobrászművész készítette el, akinek ez volt a diplomamunkája. A talapzat és oszlop Kovács István miskolci kőfaragómester munkája.



A szobor méltó emléket állít az öntözéses zöldségtermesztést meghonosító bolgároknak. Ilyen emlékmű az országban, de Közép-Európában is elsőként Felsőzsolcán került felállításra. A bolgár kőből készült emlékmű avatási ünnepségével egybekötve itt tartotta kihelyezett ülés-

sét dr. Muszev Dancso elnök vezetésével a Bolgár Országos Önkormányzat. A Polgármesteri Hivatal Dísztermében tartott ülésen részt vett a Magyarországi Bolgárok Egyesületének elnöke, Dimiter Tanev és a Bolgár Művelődési Ház igazgatója, Vladimir Kalicov is, akik egybehangzóan kiemelték a helyi bolgárság országosan egyedülálló, példamutató összefogását. Az emlékművet Mamakov Stefán atya, az ortodox egyházközösség vezetője szentelte fel a Bárczay-kastély előtti kertben. Az emlékmű talapzatába cirill betűkkel vésték a magyarországi bolgárok egyik közkeletű mondását, ami a Magyarországi Bolgárok Egyesülete első elnökének, Lazar Ivanov szavait idézi: „A jövőt nemcsak kapával lehet építeni, hanem nyitottsággal és Istenbe vetett hittel is.” Az ünnepség zárásaként Hadzsi-kosztova Gabriella és a Jantra Táncegyüttes a Pravo zenekar kíséretével adtak műsort.



Bolgár emlékmű

Miskolc (ÉM) – Felsőzsolca bolgár kisebbségi önkormányzata a Bárczay-kastély kertjében a honi bolgárság munkásságának tiszteletére állított emlékművet szombaton, amelyet Rudolf Mihály építész tervei alapján Balogh Zsófia szobrászművész készített el. Az emlékműavatás alkalmából kihelyezett ülést tartott az Országos Bolgár Önkormányzat.



Az emlékműavatás pillanata
(Fotó: Bujdos Tibor)

Minden alkalommal, amikor Felsőzsolcán vendégeskedem, kellemes és ünnepélyes érzés tölt el.

Mindig csodáltam azokat az embereket, akik tele vannak energiával és céltudatossággal, becsvágygal és képességgel, hogy elérjék, amit kitűznek maguk elé.

Akik mindig készek szívesen fogadni és kimutatni, mennyire értékelnek és tisztelnek. Akik között úgy érzed, jelenléted ünnep számukra.

Az itteni emberek hozzászórtak, hogy megbecsüljék a jót, a szépet és az igazat, s hogy az irányukban tett gesztusokat a szükséges mértéken felül is viszonyozzák.

Ilyennek látom én a felsőzsolcai bolgárokat, barátaitak és szomszédaitak.

Ilyennek látom a város Bolgár Önkormányzatának tagjait.

Major Ádámnénál pedig, vagy ahogy mi, a barátai nevezzük, Margónál tetterősebb és célratörőbb emberrel még nem találkoztam Magyarországon.

A jubileum alkalmából köszöntöm a Felsőzsolcai Bolgár Önkormányzat teljes tagságát, és kívánom, hogy mindig maradjanak ilyen energikusak, kreatívak, szeretettel, bizalommal és jószággal teliek.

Hadzsikosztova Gabi

Malko Teatro

Всеки път, когато гостувам във Фелишождоца ми става хубаво и празнично.

Винаги съм се възхищавала на хора изпълнени с енергия и целенасоченост, с амбиции и с умение да постигнат предначертаното.

С готовност винаги да те посрещнат сърдечно и да ти покажат колко те ценят и уважават. Да те накарат да почувстваш, че твоето присъствие е празник за тях.

Хората тук са свикнали да ценят доброто, хубавото и истинското, да се отблагодаряват повече отколкото е необходимо за отправените към тях жестове.

Такива са за мен българите във Фелишождоца, техните приятели и съседи.

Такива са членовете на Българското самоуправление в града.

А по-енергичен и целеустремен човек от Майор Адамне, или както всички с обич я наричаме Марго, не съм срещала в Унгария.

Поздравявам целия състав на Българското самоуправление във Фелишождоца по случай юбилея и им пожелавам да

са винаги така енергични, креативни, изпълнени с обич, доверие и добрина.

Габи Хаджикостова
Малко театро

2006 márciusában Bulgária legnagyobb nemzeti ünnepére, a felszabadulás évfordulójára rendezett fővárosi megemlékezésre meghívást kapott a zsolcai városvezetés és az intézmények képviselői is. A delegációt az országos önkormányzat vezetői fogadták és vezették körbe a „bolgár ház”-ban. A bolgárok nemzeti ünnepe alkalmából rendezett budapesti gálaesten az anyaországból érkezett Gologan együttes etnorock ritmusban játszott bolgár népzeneét.



2006. április 24-én a Bárczay-kastélyban egy kortárs filmrendező filmjét, a Levél Amerikába című alkotást láthatta a közönség. A kíváncsóság és a Nyugat vonzereje több említésre méltó bolgár filmben is megjelenik, az utazás pedig az alkotások központi témája. A Pismo do Amerika (Levél Amerikába, rendező: Igljka Triffonova, 2001) fiatal írója, Ivan megpróbál eljutni Amerikába barátjával, Kamennel együtt, aki súlyosan megsérült egy autóbalesetben. Miután a vízumkérésüket elutasítják, Ivan eldönti, hogy bebizonyítja barátjának, érdeklő a sorsa, úgyhogy eldönti, hogy lefilmezi szülővárosát, Szófiát a tőle kapott kamerával. Emlékszik, hogy hallott valaha egy varázserejű népdalt, amely – a hagyomány szerint – képes a tetszalottat visszahozni az életbe. Ivan végigvándorolja a kis hegyi falvakat, hogy találjon valakit, aki ismeri ezt a dalt, eközben megismeri az ősi bolgár hagyományokat és életstílust. Olyan értékeket vesz észre, amelyeken a mai rohanó világban az emberek szeme átsiklik. A Levél Amerikába című alkotás korának leghíresebb bolgár filmje, több fesztiváldíjat nyert el. A megható történetet 2001-ben Oscar-díjra jelölték a legjobb idegen nyelvű film kategóriában.

2006-ban Felsőzsolca Bolgár Kisebbségi Önkormányzata a bulgáriai Draganovóba látogatott, ahol az ottani önkormányzattal testvérvárosi kapcsolatok felvételét kezdeményezte. A Felsőzsolcai Bolgár

Kisebbségi Önkormányzat legfőbb célja, törekvése, hogy a nemzeti és kulturális kincseket megismertesse, kapcsolatot építsen ki a város lakosságával, illetve Magyarországon élő bolgár közösségekkel – olvashatjuk a korabeli dokumentumokban. Az itt élők elsősorban Draganovóból származnak, akik ápolják a bolgár hagyományokat, népszokásokat, ünnepeket, illetve baráti, rokoni kapcsolatokat. A Bolgár Kisebbségi Önkormányzat elképzeléseit Felsőzsolca Város Önkormányzata is támogatta, hiszen a város vezetése sokat tett és tesz a mai napig is azért, hogy olyan országokban található településekkel alakítson ki kapcsolatot, amelyeknek kötődése van – a város történelmének, kultúrájának, hagyományainak kapcsán – az ott élő emberekkel. Felsőzsolca fontosnak tartja, hogy kapcsolatot építsünk ki azzal a településsel is, ahonnan a Felsőzsolcán élő bolgárok ősei származnak – olvasható a jegyzőkönyvekben.

2006 őszén, a Dimiter-napon új hagyomány indult el, amikor a görögkatolikus templomban hálaadó istentisztelettel emlékeztek meg a bolgárkertészekről. Vatamány Albert (1938–2013) görögkatolikus esperes örömmel fogadta a felkérést, hiszen a diaszpórában élő zsolcai bolgárokkal volt már kapcsolata, sok bolgárt temetett el a városban. A koszorúzást követően a Szent István Iskola aulájában Maja Kalcseva Rodopei képek című fotókiállítását tekinthették meg az érdeklődők. A kiállítást Uzunova Liana – a Bolgár Köztársaság Nagykövetsége Külkereskedelmi Hivatalának osztályvezetője, illetve Hadzsikosztova Gabriella színművész nyitotta meg. A rendezvény zárásaként a Road Six Sax együttes és Hadzsikosztova Gabriella lemezbemutató koncertjét hallgathatták a résztvevők.



A Road Six Sax Quartet 2001 áprilisában született négy fiatal szaxofonos elhatározásából, akiket régi barátság köt össze. Az együttes neve ezt a kapcsolatot próbálja tükrözni, amit közös mesterük, Elek István személye még szorosabbá tett. A saját hangszerelesek és a tagok között fennálló, egymást inspiráló kapcsolat révén sikerült elérni, hogy a zenekar egyedi, modern hangzással tudjon fellépni az egyre nagyobb számban lévő szaxofonkvartettek között. A tagok közötti

erős kapcsolatnak tudható be, hogy a darabok az előadás közben változáson mehetnek keresztül, ha esetleg valaki új zenei gondolattal áll elő, s így a zene ott születik és ott válik élővé a hallgatóság előtt. Valószínűleg ennek köszönhető a zenekar közönségsikere.

2007-ben a Baba Marta vagy más néven martenica ünnepe már hagyományosnak számított Felsőzsolcán. Március elseje a bolgárok számára a tavasz kezdetét jelenti. Ezen a napon a rokonok, barátok és ismerősök régi hagyomány szerint piros és fehér fonalból készült Martenicát ajándékoznak egymásnak. A piros szín a gonosz erők távol tartására szolgál, a fehér szín az egészség, az erő és a boldogság jelképe. A bolgár népszokás szerint, amikor az ember az első fecskét vagy gólyát megpillantja, leveszi a március elsején feltűzött Martenicát, amelyet felköt egy faágra vagy egy kő alá rejt, és azt mondja: „Vidd el a tél nehézségeit, és hozd el a tavasz szépségét!” Baba Marta napja az egyik legjobban ünnepelt bolgár szokás, mely az ókortól egészen napjainkig fennmaradt. Március elsején mindenki ajándékozik az ismerőseinek egy martenicát, ezzel erőt és egészséget ajándékozik a következő évre. A zsolcai bolgárok hamar elfogadtatták és megszerettették az itt élő magyarokkal ezt az ünnepet. A népi elképzelések szerint a tavasz Baba Marta érkezésével veszi kezdetét. Alakja a kétszínűséget testesíti meg: egyszer vidám, máskor haragos, egyszerre engedékeny és tagadó, a nőiesség képviselője, az élet kezdetének megteremtője, és ugyanakkor: szintén a nőiesség megtestesítője, de az elemi erőnek a kezdete. A március az egyetlen női hónap a bolgár nyelvben, a tavasz és a föld fogantatásának a hónapja, mely megteremti a nyarat és a termékenységet. Annak a jele a martenica, a Nap felébredésének és kultuszának jelképe. A nép hagyományában a vörös szín az egészségnek a jele: „véd a betegségetől”. Ezzel magyarázható, hogy miért volt a fiatal asszonyokra és gyerekekre vörös cérna kötve. A fehér gyapjúszál a martenicában a hosszú élet jele, a vörös pedig az egészségnek és az erőnek. Ezt azzal magyarázzák, hogy martenicákat a téli évszak végén hordják, amikor az életerő és az élelemkészlet már kimerülőben van. Ezzel magyarázhatók a márciusi hónapon belüli ünnepek és szokások. A fehér szín a férfiaság kezdetét, az erőt, a világosságot is szim-

bolizálja. Később a keresztény mitológia hatására a szüziességet jelölte, a fehér szín Krisztus színe. A piros a nőiesség kezdetét, az egészséget szimbolizálja, a vér, a fogantatás, a születés jele. Emelkezzünk arra, hogy kezdetben a női esküvői viseletek piros színűek voltak. 2007-ben a martenica ünnepen Halász Ferenc felső-zsolcai lakos bolgár bélyegeiből nyílt kiállítás.

A régi és az új Bulgáriáról mesélt dr. Sztratiev D. Borisz főorvos, többkötetes szerző, aki a zsolcai bolgárok meghívására április 16-án tartott előadást a Bárczay-kastély emeleti termében.



2007 májusán Cirill és Metód napján a budapesti Svábhegyen rendezett ünnepi „majálisra” a zsolcai bolgárokat a ZsolcaTV kamerája is elkísérte, így az ottani hangulatot és az ünnep történelmi hátterét is bemutatathattuk.



2007. július elsején a felsőzsolcai városnapon az ünnepi testületi ülésen Major Ádámné, a Bolgár Kisebbségi Önkormányzat elnöke Pro Urbe kitüntetését vehetett át. Az október 20-ai Dimiter-napon a bulgáriai Draganovo település polgármestere, Peter Szuvandzsiev is ellátogatott Felsőzsolcára. Ennek emlékére egy szomorú eperfát ültettek a Kassai utca 25. szám alatt Major Ádámné telkén.



2008-ban Bulgária török uralom alóli felszabadulásának 130. évfordulójára emlékezett a zsolcai bolgár közösség. Ez az egyik legnagyobb ünnep a bolgárok életében. Zsolcára látogatott ekkor a Bolgár Köztársaság Nagykövetségének konzulja, Ivajlo Verbanov, a Magyarországi Bolgárok Egyesületétől Vladimir Kalicov, valamint a Fővárosi Bolgár Területi Önkormányzat elnöke, Varga Szimeon is. Felsőzsolcán ünnepelt Miskolc Megyei Jogú Város Bolgár Önkormányzatának elnöke és több miskolci bolgár, valamint a Görög Kisebbségi Önkormányzat elnöke és kísérete is. Hadzsikosztova Gabriella, a Malko Teatro színésznője egy igen gazdag, tartalmas

műsorral ajándékozta meg a kedves vendégeket. A zene szárnyán és a vetített képek segítségével sikerült egy rövid időre Bulgáriában érezni magunkat – írta akkor a Zsolcai Hírmondó hasábjain a szerző.



2008 tavaszán ötfős delegáció utazott Felsőzsolcáról a leendő bolgár testvértelepülésre, Draganovóba. Az iskolások a lépcsőn állva



várnak rövid kis műsorral, a polgármesteri hivatal előtt pedig sóval és kenyérrrel várnak. Az idős emberek könnyes szemmel, magyar szóval fogadnak. A falu helytörténésze, ötkötetes szerző a Zsolcai Hírmondót emlegeti, eljutott hozzá néhány száma. A nyugdíjasok a klub épületében zenés műsorral kedveskednek delegációknak, majd harmonikakíséret mellett egy kis közös táncra is invitálnak. A könyvtár és a faluház dolgozói is örömmel fogadnak és vezetnek körbe intézményükön – írtam a 2008. június 6-i Zsolcai Hírmondóban megjelent tudósításomban.



2008 nyarán Nyíregyházán az első KISÖK Kupán vettek részt a miskolci és a zsolcai bolgárok. A kisebbségi önkormányzatok első országos sport-, gasztronómiai és kulturális találkozásán. Nyíregyháza-Sóstó sportkomplexumában rendezett találkozóról Putz Orsolya a Zsolcai Hírmondó hasábjain ezt írta: hamar megtaláltuk a „sátrunkat”, amit a Miskolci és a Felsőzsolcai Bolgár Kisebbségi Önkormányzat tagjaival hamar „bolgár sátorra” varázsoltunk.



Nem kellett hozzá más, csak néhány kézzel készített gyönyörű szöttes, sok virág és hamisítatlan bolgár dallamok. A sátrat igazán bolgárrá a pompázatos zöldségkosár tette. A felsőzsolcai bolgárkertészetben termett paprikának, paradicsomnak, padlizsánnak mindenki csodájára járt.

Az október 18-i Dimiter-napon a Városházán pedig aláírták a bulgáriai Draganovo és Felsőzsolca közötti testvértelepülési megállapodást, amit bolgár részről Petar Szuvandzsiev polgármester és Felsőzsolca akkori polgármestere, Fehér Attila írt alá.



Bolgár ünnep, eperfaültetéssel

Felsőzsolca (EM – SzK) – A felsőzsolcai bolgár kisebbségi önkormányzat az idén is megtartotta Dimiter-napi ünnepségét. A program idén is a bolgár kertészek emlékművének koszorúzásával kezdődött. Az emlékművet, amellyel az elődöknek állított emléket a felsőzsolcai bolgár önkormányzat, 2005-ben avatták. Különlegessége, hogy Bulgáriából származó, bvarcsei kőből készült. A múlt század első felében sorra települtek át Szlovákiából Felsőzsolcára az ott élő bolgár családok, és hozták létre kis kertészeiket. A több mint 60 éve ideköltözők

igyekezetét Felsőzsolcán felkarolták, s nem sokkal ezután kialakíthatták első öntözési kertészeiket is.

A kertészek védőszentjének ünnepén első ízben látogattott Felsőzsolcára Draganovó polgármestere, annak a bolgár falunak a vezetője, ahonnan a zsolcai bolgárok nagy része is származik. A bolgár delegáció az ünnep másnapján a zsolcai Városházán találkozott Fehér Attila polgármesterrel, s a barátság emlékére egy szomorú eperfa is ültettek.

[Tovább cikket](#)



Bolgár–magyar találkozó a felsőzsolcai városházán, a Dimiter-nap alkalmából. (Fotó: Ádám János)

A Zsolcai Hírmondó így írt akkor az eseményről: Ez a szerződés nemcsak egy további barátot jelent az így is szépszámú testvértelepüléssel rendelkező Felsőzsolcának, hanem komoly elismerés az itt élő bolgár kisebbségnek is.

A görögkatolikus templomban a hálaadó istentiszteleten, majd Hadzsikosztova Gabriella kastélyban adott koncertjén a bolgár delegáció is részt vett.

Предистория

Вече почти 10 г. изминаха откакто се побратимиха двете селища.

Началото на контактите започна през есента на 2007г., когато кмета на Драганово с делегация от селото посети град Фельожолца на Димитровден. Празник, който българските градинари в Унгария празнуват всяка година.

През месец май 2008 г. кмета на Фелищожолца върна посещениято и посети с. Драганово като присъства и на общинския празник на гр. Горна Оряховица. В резултат на това през месец октомври 2008г. бе подписан договор за побратимяване и взаимопомощ между двете селища. Какво се случи след това:

През 2009 г. делегация от БМС посети с. Драганово.

На Гергьовден 2010 г. в Драганово пристигна екип за заснемане на филм и написване на книга за драгановските градинари работили във Фелищожолца. Филмът е създаден от Чаба Немет, а автор на книгата "Приказните градини по поречието на Шайо" из историята на българските градинари от Фелищожолца е д-р Тибор Ремиаш. На 16 декември 2010 г. книгата и филма бяха с успех представени.

В началото на есента от 2012 г. в Драганово започна да се празнува празника на градинаря, на който присъстваха и взеха активно участие гости от побратимения град. На него по предложение от кмета на Драганово се взе решение за набиране на средства за построяване паметник на драгановските градинари. През 2013 г. с помощта на събрани средства от селото и голяма финансова помощ от побратимения град за около 3000 лева бе построен и открит паметника.

На следващата година на празника на градинаря се откри музейна сбирка посветена на живота на градинарите от Драганово по света. Пейка с надпис Спомен от Драганово бе подарена и поставена пред паметника на градинарите във Фелищожолца.

Накрая искам да благодаря на Госпожа Маргарита Бочева, защото без нейната помощ, упоритост и сила това нямаше да се случи.

Пожелавам връзките и създаденото приятелство да се запазят и продължат защото това е една прекрасна идея, която трябва да продължи и се предава на поколенията.

С уважение:
Петър Суванджиев

Előtörténet

Már majdnem 10 év telt el azóta, hogy a két település testvérvárosi megállapodást kötött.

A kapcsolatok 2007 őszén kezdődtek meg, amikor Draganovo polgármestere a falu delegációjával Demeter-napkor Felsőzsolcára látogatott. Arra az ünnepre, amelyet a magyarországi bolgárkertészek minden évben megünnepelnek.

2008 májusában Felsőzsolca polgármestere viszonzta a látogatást, és ellátogatott Draganovóba, amikor részt vett Gorna Orjahovica városkörzet ünnepén. Ennek eredményeképpen 2008 októberében aláírásra került a testvérvárosi és kölcsönös segítségnyújtási szerződés a két település között. Mi történt ezután:

2009-ben egy zsolcai küldöttség Draganovóba látogatott.

2010-ben Szent György-napon Draganovóba érkezett egy csapat, amely filmet készült forgatni és könyvet írni a Felsőzsolcán dolgozott draganovói kertészekről. A filmet Németh Csaba készítette el, a Tündérkertek a Sajó mentén: a felsőzsolcai bolgárkertészek történetéből c. könyvet pedig Rémiás Tibor írta. 2010. december 16-án a film és a könyv bemutatóját nagy érdeklődés övezte.

2012 őszének elején Draganovo is elkezdte ünnepelni a kertészek ünnepét, amelyre eljöttek és aktívan részt vettek a testvérváros képviselői is. A találkozó során Draganovo polgármestere javaslatára döntés született arról, hogy megkezdődjön a gyűjtés a draganovói kertészek emlékművének felállítására. 2013-ban a faluban összegyűjtött pénzből és a testvérváros ado-



mányából, mintegy 3000 levából felállították és felavatották az emlékművet.

A következő évben a kertészek ünnepeén nyitották meg a draganovói kertészek életét a nagyvilágban bemutató múzeumi gyűjteményt.

Emlék Draganovóból felirattal egy padot ajándékoztak Felsőzsolcának, amely az ottani bolgárkertész-emlékmű előtt áll.

Végül szeretnék köszönetet mondani Major Ádámnénak, mert az ő segítségével, kitartása és ereje nélkül mindez nem történt volna meg.

Azt kívánom, hogy a kapcsolatok és a kialakult barátság maradjanak meg és folytatódjanak, mert ez egy csodálatos ötlet, aminek folytatódnia kell és nemzedékről nemzedékre kell hagyományozni.



Tisztelettel:

Petar Szuvandzsiev



A felsőzsolcai bolgárok idén is megünnepezték Bulgária felszabadulásának ünnepét. Március 2-án a Művelődési Házban került sor az ünnepi megemlékezésre, amelyen részt vett Fehér Attila, Felsőzsolca polgármestere is. A műsor az idén 20 éves Rozmaring Népdalkör előadásával kezdődött, majd Major Ádámné, a Felsőzsolcai Bolgár Kisebbségi Önkormányzat elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. Genát Andrea, a Bolgár Országos Önkormányzat hivatalvezetője rövid megemlékezést tartott a történelmi eseményekről, Tyutyunkova Mónika, a Bolgár Országos Önkormányzat munkatársa pedig a tavasz-köszöntő népszokásról, a martenicáról mesélt a zsolcaiaknak. Az ünnepség végén a közönség ismét a Rozmaring Népdalkör előadásában hallgathatott meg néhány népdalt. A nagyterem előterében egy kis bolgár ételkóstoló is várta a megjelenteket, akik egy pohár bor mellett kötetlenül beszélgethettek, találkozhattak egymással. (G.A.)



2009-ben a tavaszközöntöt és a felszabadulás ünnepét március 3-án tartották Felsőzsolcán. Ennek kapcsán Hadzsikosztova Gabriella ikonmásolatainak gyűjteményéből rendezett kiállítást csodálhatott meg a közönség, amit Veneta Jan-kova nyelv-

vi lektor és a debreceni bolgár kisebbség elnöke, Miskolczi Dimitranka nyitott meg.



ünnepség, Németh Csaba, a ZsolcaTV főszerkesztője mutatta meg Draganovót.

A Dimiter-nap október 24-én volt, ahol dr. Rémiás Tibor muzeológus rendezett kiállítást a kastélyban. Őt család történetét dolgozta fel képekben, amit tablókön mutatott be. A tablók ma a Major Ádámné lakásán látható bolgár kiállításon tekinthetők meg. Filmvetítéssel zárult az



2010. március 2-án a tavaszközöntön Genát Andrea, a Bolgár Országos Önkormányzat hivatalvezetője és Tyutyunkov Mónika munkatárs tartott előadást a török alóli felszabadulásról és a bolgár népszokásról.

2010 tavaszán dr. Rémiás Tibor muzeológus és Németh Csaba dokumentumfilm rendező, Kürtösi Katalin akkor Londonban élő riporterrel Major Ádámné szervezésében és kíséretében indult

Draganovóba. Kutatási céllal, kamerával, lappal és szkennelvel keltek útra, hogy dokumentálják a bolgár migráció egyik origójának számító faluban még fellelhető magyar vonatkozású családtörténeteket. Vendéglátójuk az akkori polgármester, Petar Szuvandzsiev volt. Több mint négyórányi videóanyaggal, száznál is több digitalizált fotóval és dokumentummal hazatérve több hónapos utómunkát követően készült el dr. Rémiás Tibor tollából a Tündérművek a Sajó mentén: a felszólcai bolgárkertészek történetéből című tanulmánykötet és Németh Csaba rendezésében a Kertészek voltunk... című dokumentumfilm.

2010 nyarán, a felszólcai árvíz idején a Bolgár Országos Önkormányzat 2 295 000 forintot gyűjtött össze három hónap alatt. Az adományozók között 92 magánszemély és 22 szervezet volt. A halásztelki önkormányzat tagjai bútorokat és ruhaneműt is hoztak két gépjárművel az árvízkárosultaknak.

Október 24-én a Dimiter-nap hagyományosan a görögkatolikus templomban istentisztelettel, majd koszorúzással és egy nagy sikerű Söndörgő-koncerttel zárult, ahol első ízben látogatta meg a zsolcai bolgárokat az anyaország akkori magyarországi nagykövete, Dimiter Ikononov. Ebben az évben volt újráválasztás a kisebbségi önkormányzatnál, ahol Major Ádámnét újráválasztották elnökké. Az év utolsó eseményeként december 17-én került bemutatásra a Tündérművek a Sajó mentén című könyv és a Kertészek voltunk... című dokumentumfilm.

2011-ben már hagyományosan a tavaszközöntéssel indult a bolgár közéleti tevékenység, Georgina Fremova tanárnő, aki Bulgáriából érkezett, előadásában megemlékezett a bolgár felszabadulásról. A megemlékezés után bemutatta a bolgár horót, a körtáncot, amiben a Zsolca Táncgyűttes tagjai is részt vettek és közös táncbálat tartottak a Bárczay-kastélyban.

Április elsején Felsőzsolcán Kjoszeva Szvetla, a Haemus folyóirat főszerkesztője tartott előadást A Haemus – bolgár kulturális műhely címmel. Ezzel indult el a folyóirat alapítása 20. évfordulójának szentelt országos eseménysorozat. A Bolgár Országos Önkormányzat kiadványát 1991-ben alapította a Magyarországi Bolgárok Egyesülete. A helyi bolgároknak köszönhetően a terem zsúfolásig megtelt.

A jelenlévők nagy érdeklődéssel hallgatták a multimédiás vetítéssel egybekötött előadást, amelyen a bolgár és a magyar kultúra kapcsolata került bemutatásra.

A Haemus folyóirat csak egy a Magyarországon, Bulgáriában vagy a világon megjelenő sok folyóirat közül – írja Kjoszeva Szvetla főszerkesztő. Egy kis közösség erőfeszítése, hogy tudtára adja a világnak létezését és azon törekvését, hogy megértse saját magát, az őt körülvevő világot, hogy annak részévé váljon és befogadja azt saját magába. Ilyen pillanatokban szinte hagyomány egy kiadvány egyediségéről beszélni. Én mégis inkább arról szeretnék beszélni, mennyire mindennapos és természetes ez számunkra. Nekem a Haemus azokat az embereket jelenti, akik készítik és olvassák, a számos találkozót írókkal, fordítókkal, művészekkel, tudósokkal, a fotóművészeket, a tanácsadókat, olvasókat jelenti, mert mindegyikük adott nekem valamit, arra készítettek, hogy elgondolkozzam, hogy új módon, más szemszögből nézzem a világot. A Haemus köre nagyon kicsi – ha a szerkesztőség tagjainak számára gondolunk és nagyon nagy – ha azokat az embereket tartjuk szem előtt, akikhez eljut. Néhány hónapja már az Interneten is – itt a lehetőségek tényleg határtalanok. Néhány alkalommal már őszintén meglepődtem, hogy a Haemus oldalain megjelent szövegek és illusztrációk hogyan járnak be napok alatt a világot. Az elmúlt évek alatt sokan dolgoztak velünk – írók és költők, fordítók, bölcsészek, etnológusok, szociológusok, különböző területeken tevékenykedő tudósok, bolgárok és magyarok közösen, Magyarországon és Bulgáriában vagy a világ különböző részein élő bolgárok – nem is tudnám mindegyiküket felsorolni. Ők jelentik a mi gazdagságunkat – a mi kis, de igen nagy közösségünket. Néhány napja, az Interneten keresgélve találtam egy hasonló nevű kiadványt, a Haemus című, kultúrával és hagyományokkal foglalkozó román–albán kétnyelvű folyóiratot. Még a névben sem vagyunk az egyetlenek. De ez nemhogy nem keserít el, hanem megerősít abban a hitemben, hogy az erő nem mindig az egyediségben rejlik. Sőt! Ez inkább egy adott kultúrkörbe való bekerülésnek, magunk egy nagy kultúrközösség részeként való megélésének eredménye. Számomra fontosabb, hogy a létező, örök dolgokat sa-

ját prizmánkon keresztül szemléljük és így mutassuk meg a világnak. Minden ember világa egyedi, minden közösség élete megismételhetetlen. A Haemus folyóirat, ahogy más kiadványok tucatja is, megpróbálja megérteni ezt a megismételhetetlenséget és átadni azt kortársainak és az utána jövő nemzedékeknek. 15 év elteltével úgy vélem, hogy sokkal értékesebb a folyóiratunk számára az, ami összekapcsolja őt a társaival és hasonlónvá teszi hozzájuk, mint az, ami elválasztja tőlük. A folyóirat különböző szakaszokon ment keresztül, ezekben más- és másféleképpen árnyaltunk a hangsúlyokat. Ma úgy érzem, hogy az az erőfeszítés a legfontosabb, hogy a kiadvány a közösségünkben, Bulgáriában, Magyarországon vagy Európában minket körülvevő események ritmusában lüktessen. Az az igyekezete, hogy vékony fonalakat fonva, révet találjon a két nép között, mert az egység útjai nemcsak a széles autópályákon és a sok pénzbe kerülő betonhidakon át vezetnek. És ezeket a vékony



fonalakat, amelyek szeretettel és gondoskodással készülnek, gondosan összesodorjuk, hogy erős gajtan váljon belőlük. A gajtan, a paszomány, a bolgár népviselet eleme, egy egyszerűen összesodort fonálé, fekete vagy fehér, amely tökéletes egyszerűségével a klasszikus tisztaságot és finomságot hangsúlyozza a bolgár ember mindennapjaiban. Azt szeretném, ha a Haemus, a mi folyóiratunk is ezt sugározná. A Haemus folyóirat szélesebb körben való megismertetéséhez nagyban hozzájárultak olyan kezdeményezések, mint például a Bolgár kalauz. Ebben bolgár és magyar írók vettek részt, ők Kosztolányi

Dezső azonos című novellája alapján írtak rövid műveket. De meg kell említenem a Malko Teatróval végzett közös munkát is – magyar költőnk verseinek lefordítása bolgár nyelvre, és ennek eredményeként



a színház Babilon 2005 című előadása. A projekt megvalósítására Bulgáriában került sor, ott jelent meg a 22 bolgár és magyar költő verseit tartalmazó antológia. Így a Haemus folyóirat nemcsak az író vagy olvasó emberek klubja, hanem mindazoké is, akik különböző hatásokon keresztül érintkeznek vele. Ez természetesen az összes kulturális intézményünkre is vonatkozik, mert szimbiózisban léteznek, és a különböző művészetek sokszínű nyelve, a belőlük születő együttműködés megérint minket. Ezek az alkotói műhelyek különleges jelentőséggel bírnak minden közösség életében. A kultúra minden eleme fontos alkotórésze a folyóiratnak – a zene és a tánc, a hagyomány és a hit, az élő szó és a közösség szelleme. A leírt szó rögzíti ezeket a jelenségeket, és más dimenzióba helyezi őket. Így nem csak a pillanatot, az egyes emberek vagy emberek egy csoportja számára lesznek hozzáférhetőek. A leírt szó által az ember a tőle időben vagy térben messze bekövetkező események, érzések, élmények részesévé válik. Büszke vagyok arra, hogy a bolgár közösség már 25 éve fenntartja a párbeszéd és a kulturális érettség ezen formáját, amely már nemcsak a múltja és jelene elválaszthatatlan részét képezi, hanem jövője is – mondta – Kjoszeva Szeptela, a Haemus folyóirat főszerkesztője.



2011 szeptemberében Draganovóba, az ottani kertészünnepre látogatott egy delegáció. A falu főterén rendezett ünnepségen Jávorszki Klára (a nemzetiségi önkormányzat akkori titkára) a polgármesteri hivatal képviselőjében két zászlót, egy magyart és egy felsőzsolcait adott át a bolgár testvértelepülés polgármesterének, Petar Szuvandzsievnek.

Október 22-én, Dimiter-napon a már hagyományos istentiszteletet Gulybán Tibor görögkatolikus esperes parókus celebrálta, amit az emlékműnél koszorúzás követett. Találkozások Bulgáriával címmel fotókiállítás nyílt a Bárczay-kastélyban, amit Brotyo Sretenov tanácsos nyitott meg. Köszöntőt mondott Dr. Tóth Lajos, Felsőzsolca város polgármestere. Zsekov Éva Mónika hegedűművész és Bekes Anna csodálatos muzsikája színesítette az estét a Bárczay-kastélyban.

Találkozás bolgár emberekkel

Van olyan találkozás, amelyre készülhetünk és van olyan találkozás, amely váratlan, mégis jövőt hordoz magában. Ilyenkor engedjük, hogy belénk ivódjon, leülepedjen, jó érzéssel töltsön el.

Emberek. Események. Helyek. Budapest, Fő utcai görögkatolikus templom. Káplánként szolgáltam ott, 30 éve történt. Délután volt, az emberek többsége munkából ment bevásárolni és haza. A templom csendjébe látogató érkezett. Simeon püspök atya, a magyarországi bolgárok püspöke, titkára kíséretében. Imádkozott és érdeklődött egyházunk iránt. Hófehér szakálla, egész egyénisége méltóságot, összeszedettséget sugárzott. Az én szívemet is öröm járta át. Jó volt találkozni, „véletlenül”, gondviselészerűen egy tisztelt, szeretett, rokon nép és közös szertartású egyház tiszteletreméltó főpapjával. Nem volt időm, hogy többet megtudjak az itt élő bolgárokról, de már tudatosan figyeltem a róluk szóló híreket.

Később újabb állomáshelyemen, Pécsen, a Petőfi utcában lévő emléktábla tudatosította bennem, hogy ott éltek, élnek és tevékenykedtek e szorgalmas nép fiai és leányai. Kápolnáról is gondoskodtak, hogy lelki életük is fejlődjön. Az ima és a munka szellemében.

Miskolcra kerülve tudatosítottam, hogy a Bulgárföldet róluk nevezték el. Azt a területet, amelyet művelésre kaptak. Olyan mezőgazdasági kultúrárt honosítottak meg, amellyel kivívták a befogadó közösség elismerését. Kápolnájuk is volt. A Soltész Nagy Kálmán úti Görögkatolikus Általános Iskola falán emléktábla hirdeti az élő közösség jelenlétét. A megemlékezések és koszorúzások ma is ezt bizonyítják.

Mélyebb, elkötelezettebb találkozás és egymásra találás Felsősolcán következett a jelenlegi szolgálati helyemen. Az október 26-án ünnepelt Szent Demeterhez, mint a kertészek védőszentjének napjához kapcsolódó megemlékezés a templomunkban történik és reméljük, a jövőben is itt lesznek. Az elhunyt ősökről emlékezünk imáinkkal és az utána következő szerény vendéglá-

tással. Örömmel végeztem az októberi megemlékezést Jancsev Tancsó parókus atyával. Templomunkat a Felsőzsolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat Szent Demetert ábrázoló ólomüveg ablakkal ajándékozta meg.

Fáradhatatlan mozgatója a felsőzsolcai ünneplésnek, megemlékezéseknek Major Ádámné, Margóka. Munkatársaival és a polgármesteri hivatal hathatós támogatásával színvonalas megemlékezések vannak városunkban, márciustól decemberig. Úgy a munkában, mint a bolgár nemzeti ünnepek és népszokások bemutatásában és megismertetésében fáradhatatlanul tevékenykednek. Meg is van az eredménye.

A nagykövet asszony is megtisztelte a kis bolgár közösséget és városunkat eljöveteleivel. Jeles képviselő Doncsev Toso író és költővel és műveivel is megismerkedhettünk. Mély emberi szeretete mindkét nép értékeit a valóságnak megfelelően közvetítette számunkra. Szépen bemutatta a bolgár egyház hősiességét a világháború alatt és hűségét az elnyomatás évszázadaiban. Örömmel olvastam a beszámolót arról az időszokról, amelyet budapesti tartózkodásom alatt én is megtapasztaltam. Jó volt látni más megközelítésben, mert kiegészítette és árnyalta az akkori eseményeket.

Olga Popova a két nép közötti kulturális kapcsolatokat erősítette. Varga Szimeon előadásaival és történelmi látásmódjával nagyon közel hozta az ismerős és ismeretlen hősöket, közös sorsukat hangsúlyozva. Tapsolhattunk a Malko Teatro – Bolgár Színház előadásainak. Minden évben megkapjuk a Baba Marta üzenetet és kitűzőt. Hálát adtunk Bulgária szabadabbá válásáért. Ezután indultak el az ősök szerencsét próbálni, és munkát vállalni idegen országokba. Megismerhettük a bolgár emberek munkaszeretetét.

Köszönöm Istennek a találkozások ajándékait, amelyekkel gazdagított. Kívánom, hogy úgy a helyi közösségeinkben, mint országaink között növekedjen a megbecsülés, tisztelet és szeretet egymás iránt.

Gulybán Tibor
parókus



2012 tavaszán a bolgár nemzeti ünnepre a Bolgár Hírek folyóirat főszerkesztője, Kjoszeva Szvetla mondott köszöntőt. Az ünnep hangversennyel zárult, amit Zsekov Éva Mónika hegedűművész, Bekes Anna hegedűművész és Mészáros Nóra zongoraművész adott.

Családom bolgár ágának története és az én felélesztett hagyományápolásom

Zsekov Éva Mónika hegedűművész, -tanár vagyok, apai részről bolgár származású. Dédnagyapám, Dimiter Georgiev 16 évesen jött Zlokucsenből Magyarországra, hogy munkát kapjon. 1916-ban kezdett el kertészkedni Nyíregyházán. 1920-ban feleségül vette Karasz Juliannát. 1922-ben Miskolcon született lányuk, Gergely Mária. 1924-ben a Fonoda helyén működő kertészetet áthelyezték a Martintelep Nagypást területre, ahol 42 holdon folytatták a kertművelést. Az idők folyamán felépítettek három tanyát. Az egyiket végezték a saját kertészetüket, a másik kettőt kiadták bérbe. Dédnagyapa Miskolc valamennyi laktanyájába szállított friss zöldséget, valamint a miskolci Búza téri piacon is volt standjuk, ahol dédnagymama árult. Nagymama később folytatta a kertészkedést férjével, Zsekov Mitev Zsekoval, aki eredetileg Szófiában végzett ortodox teológiát (kalugyer, vagyis nem szentelték pappá) és ezzel párhuzamosan pénzügyi főiskolát. Pénzügyi tanácsosként dolgozott az Alekszander Nevszki-székesegyházban és a Szent Szinódusban. Nagymamámat Miskolcon 1942-ben vette feleségül. Ezt követően öt évig Szófiában éltek. Itt két gyermekük született: Erzsébet és Julianna.

Időközben kitört a második világháború és az amerikai, valamint az angol légielő gépei 1944. június 2-án szőnyegbombázást hajtottak végre több alkalommal is Miskolcon. Az egyik célpontjuk a Tiszai pályaudvar volt, amit részben megsemmisítettek. Ugyanakkor bombázták le a pályaudvarhoz közel fekvő kertészetet, épületszoportot, családi házat, gazdasági épületeket is. Jellemzően a bombázás nagyságára a légitámadás után 104 bombatölcserít számoltak meg a határban.

A katonaság segítségével eltakarították a romokat, új házat és gazdasági raktárat építettek. 1947-ben nagyszüleim visszaköltöztek Miskolcra, a szülői ház lebombázása után segítettek a kertészet helyreállításában. 1949-ben jött az újabb „bomba”, az államosítás. Minden létező ingatlant és ingóságot elkoboztak (kivéve az újonnan épült családi házat), földönfutóvá téve a családot. A vagyongeremtő dédnagyapám nem élte meg ezt a szomorú eseményt, mert 1949-ben természetes halállal eltávozott az élők sorából. 1950. december 7-én látta meg a napvilágot Zsekov Demeter, az édesapám. Nem tudta folytatni a kertészkedést, mert egy talpalatnyi földet sem hagytak erre. A villamosipari pályát választotta, az LKM-ben helyezkedett el, ahol tíz év után váltott és angol műszaki tolmács lett. 1981-ben házasságot kötött. Édesanyám Pollák Éva középiskolai tanár. 1982-ben születtem. A kert és az állatok, a természet szeretetét örököltem őseimtől, ám kicsi koromtól a zene vonzott leginkább. Ötéves koromtól hegedülök. A budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hegedűművész, -tanári szakán 2006-ban diplomáztam kitüntetéssel. Ezzel párhuzamosan újságírói, majd arts and business manager végzettséget szereztem a Budapesti Kommunikációs Főiskolán. Jelenleg Miskolcon élek, a Miskolci Szimfonikus Zenekarban dolgozom.

Néhány éve kapcsolódtam be a magyarországi bolgárok kulturális életébe a Felsőzsolcai Bolgár Kisebbségi Önkormányzat elnök asszonya, Major Ádámné ösztönzésére. Margó néni biztatására kezdtem el bolgár népzenei játszanival, megismerkedtem a felsőzsolcai és a miskolci bolgárokkal. Köszönettel tartozom ezért Neki.

Számos rendezvényen közreműködtem azóta Felsőzsolcán és Miskolcon különféle alkalmakkor (Bulgária ötszáz éves török uralom alóli felszabadítása, martenica, Demeter-napi ünnepek, emlékmű- és padavató, könyvbemutató, kiállításmegnyitók) és helyszíneken (Bárczay-kastély, Felsőzsolcai Polgármesteri Hivatal, Pokol Csárda Rendezvényterme, Felsőzsolcai Istenszüdő elhunyt görögkatolikus templom, Miskolci Görög Katolikus Általános Iskola).



A Bolgár Kultúra Napja

A szláv írásbeliség és a bolgár kultúra napja alkalmából a felszólcai Bolgár nemzetiségi Önkormányzat zenés irodalmi délutánra várta a város lakóit a Bárczay-kastély földszinti kiállító termébe. Az előadó esten Falusi Adrienn mondott verset majd Zsekov Mónika hegedűművész adott kamarakoncertet. A bolgár gyökerekkel rendelkező előadóművész már több zsolcai bolgár rendezvényen is fellépett. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Bisszërka Benisheva Asszony, a Bolgár Köztársaság új magyarországi nagykövete, akinek ez volt az első vidéki útja. Az ünnepséget követően Major Adámné otthonában felavatták azt a magánkiállítást is, amely a bolgár kertészet hagyatékát mutatja be. **Részletek a 2. oldalon**



2015-ben a bolgárok legnagyobb országos rendezvényén, a Bulfesten szerepeltem.

Folyamatosan bővitem a hangszeres bolgár népzenei repertoáromat, valamint fejlesztem nyelvtudásomat bolgár nyelvű népdalokkal. Nagyon megtetszettek a többnyire páratlan lüktetésű fergeteges szláv körtáncok. A frissen tanult énekeket, táncokat továbbadom, megtanítom magyar gyerekeknek. Nagy öröm számomra, hogy az MTVA Rondo című nemzetiségi műsora önálló portréfilmben mutatta be eddigi szakmai munkásságomat Miskolc nevezetes helyszínein forgatva. Szintén a Rondóban énekelhettünk kis tanítványaimmal egy bolgár karácsonyi dalt 2016 decemberében, képviselve a magyarországi bolgárokat.



2016 tavaszán nagy sikerű szonátaestet adtam zongoraművész társammal a budapesti Bolgár Kulturális Intézetben.

2016. december 8-án, a Nemzetiségek Napján Miskolc város emléklapját vehettem át elismerésül a bolgár nemzetiség érdekében tett kiemelkedő tevékenységemért.

Többször jártam Bulgáriában, tartom a kapcsolatot ottani művészekkel. A miskolci és felsőzsolcai bolgár nemzetiségi ünnepségek rendszeres fellépője vagyok, a szláv népzenei hagyományok ápolójának szegődtem. Margó néninek hála, sok kedves bolgár ismerősre tettem szert. Igyekszem ezen kapcsolataimat tovább mélyíteni a jövőben.

Zsekov Mónika Éva
hegedűművész

Június elsején a bolgár kultúra napján búcsúzott el Felsőzsolcától Brotyo Sretenov tanácsos, aki sokat segített az itteni bolgár önkormányzatnak és egyben bemutatta az újonnan kinevezett nagykövet asszonyt, Biserka Benishevát. A nap folyamán a delegáció tagjai megtekintették Major Ádámné lakásán a bolgár emléktárgyakból, szöttesekből, képekből álló magángyűjteményt. A saját lakásában, saját gyűjtésből és saját költségen létrehozott kis magánmúzeum átfogóan mutatja be a zsolcai bolgárok múltját és a nemzetiségi önkormányzat jelenét is – olvashatjuk a Zsolcai Hírmondóban.

Az ünnepségen Botev Hriszto, a legnagyobb bolgár költő, az önálló bolgár irodalom megteremtőjének versét szavalta Falusi Adrienn. A „bolgár Petőfi”-nek nevezik, mert forradalmi-demokratikus eszméit verseiben is hangoztatta. Az 1876. évi felkelés alkalmával egy emigráns szabadsapat élén átkelt a Dunán, s hősi halált halt. Mindösszesen 22 verset írt, mégis a legnagyobb bolgár költőként tartják számon. A bolgár gyökerekkel rendelkező Zsekov Éva Mónika hegedűművész már több bolgár rendezvényen is fellépett. Ez alkalommal a hegedűszo mellett bolgár népdal is felcsendült, melyet a közönség is megtanult – írta tudósításában Czéklys Réka a Zsolcai Hírmondó korabeli számában.



Október 20-án ünnepelte 10 éves fennállását a Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat, a jubileumi kertészünnepséget a Rendezvények Házában tartották. (2011-től az új alaptörvénnyel együtt hatályba lépett az új nemzetiségi törvény is. Ez több jogot biztosít a Magyarországon



élő nemzetiségeknek és fontos változás, hogy a jogszabály szövege nem kisebbségről, hanem nemzetiségről szól.) Az ünnepségen fellépett a méltán híres Jant-ra Néptáncegyüttes, amelyről a Zsolcai



Hírmondó akkor így írt: rendszeresen közreműködik a magyarországi bolgárok kulturális életében és számos meghívást kap a fővárosban és az ország különböző pontjain zajló rendezvényekre. A 2010-es év nagy elismerést hozott az együttes számára. A Jantra Táncegyüttes az egyetlen határon túli bolgár táncsoport, amely megkapta a CIOFF Bulgária szervezetétől a kiváló minősítést. Színpadra léptek már Ausztriában, Cipruson, Olaszországban és Thaiföldön is. Bulgária valamennyi néprajzi régiójának táncai megtalálhatóak repertoárjukban. Az együttes ezeket eredeti bolgár népviseletben adja elő, így törekedve a teljes hitelességre. Zsolcai fellépésükön is a Pravo zenekar kísérte őket. A rendezvényen részt vett a több mint



négyszázötven év Draganovóban élő Jankovné Tocsev Katalin Margit, aki a Martintelepről ment férjhez Bulgáriába.

A 2013-as év eseménysorozata is hagyományosan a március elsejei tavaszköszöntő és

felszabadulás ünnepével indult, amelyen köszöntőt mondott Varga Szimeon, a Bolgár Országos Önkormányzat alelnöke és közreműködött a Rozmaring népdalkör.



2013. szeptember 19-én ünnepélyes keretek között avatták fel Felsőzsolca bolgár testvérvárosában, Draganovóban az onnan elszármazott, de őshazájuk és szülőfalujuk iránt mindig elkötelezett és hűséges bolgár kertészeknek emléket állító szobrot. A többek között Felsőzsolca Város Önkormányzatának támogatásával készült alkotásban helyet kaptak a bolgárkertészek mindennapi használati tárgyai, úgy mint az ásó és a földműveléshez használt eke, a kompozíción a madár pedig a visszatérést, a hazatérést szimbolizálja. Draganovo főterén felállított szobornál a zsolcai delegáció vezetője, dr. Rónai István akkori aljegyző mondott beszédet, majd Nádi Gyula önkormányzati képviselő és Major Ádámné, a Felsőzsolcai



Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat elnöke koszorúzta meg a szobrot. A zsolcai delegáció és a Magyarországi Bolgárok



Egyesületének elnöke részt vett a draganovói kertészünnepen, ahol a zsolcaiak tokaj-hegyaljai borral és pereccel kínálták a draganovóiakat. A helyiek kulturális műsora mellett zöldség- és gyümölcskiállítás várta az érdeklődőket. A vendéglátók 160 literes kondérban főztek hagyományos bolgár kertészlevest. A szoboravatás és a kertészünnepség rangját jelzi, hogy a távoli kis faluban zajló esemény a bolgár média fókuszába került. A bolgár közszolgálati, állami televízió hosszabb tudósítást készített az eseményről, a másnapi újságok pedig címlapon hozták a hírt a zsolcai delegáció fotójával.

Október 24-én Dimiter-napon a görögkatolikus istentisztelet Gulybán Tibor esperes parókus és Tatárka Kirill, a miskolci Szentháromság Ortodox Templom megbízott parókusa celebrálta a zsolcai templomban. Major Ádámné kertjében megtermett zöldségek-ből kiállítást rendeztek, ahol a bolgár póréhagymát, paradicsomot, paprikát, padlizsánt lehetett megcsodálni.



2014 tavaszán a fővárosban a zsolcai bolgárok is részt vettek a Bosnyák téri bolgár ivókút avatóünnepségén. A Magyarországi Bolgárok Egyesületének fennállása 100 éves évfordulója tiszteletére, az egyesület által felállított szobor és ivókút együttes

egy kertészcsaládot ábrázol. A helyszín kiválasztásában szerepet játszott, hogy a 19-20. század fordulóján Magyarországra települt bolgárkertészek – akik forradalmasították a kertkultúrát, új öntözési technikát vezettek be, korábban ismeretlen zöldségfajtákat honosítottak meg – egyik legfontosabb központja volt a Bosnyák téri piac.

Pár nappal később, 2014. március 5-én már Zsolcán emlékeztek meg Bulgária felszabadulásáról és köszöntötték a tavaszt. Az ünnepségen közreműködött és fellépett a Nyolcpengős citerazenekar. Az est fő védnöke Nádi Gyula önkormányzati képviselő volt.

2014. október 26-án Dimiter-napon a kertészünnepen koszorúzással kezdődött a megemlékezés, majd a Polgármesteri Hivatal Dísztermében Horváth Mária üvegtervező iparművész alkotásaiból nyílt kiállítás, amelyet dr. Sedon László plébános nyitott meg, hegedűn közreműködött Zsekov Éva Mónika hegedűművész. A rendezvény fővédnöke dr. Pataki Anett, Felsőzsolca Város Önkormányzatának akkori jegyzője volt. A 100 éves fennállását ünneplő Magyarországi Bolgárok Egyesülete által alapított jubileumi emlékérmét, amelyből száz darab





készült, Felsőzsolácán Jávorszki Klára, a Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat titkára, Nádi Gyula önkormányzati képviselő, a Pokol Csárda tulajdonosa és Németh Csaba, a ZsolcaTV ügyvezető-igazgatója vehette át.

2015. február 27-én ünnepelték magyar barátaikkal közösen a zsolcai bolgárok a felszabadulás és a tavasz ünnepét. Bozsikné dr. Lengyel Katalin nyugalmazott egyetemi docens tartott ekkor előadást a Magyarországon élő bolgárok életéről. Az ünnepségen részt vett Dóczy Violetta, a Bolgár Hírek főszerkesztője, aki Bulgária felszabadulásának történetéről tartott előadást.



A bolgár–magyar kapcsolatok egy sajátos és kedves megnyilvánulása volt, hogy a Várnában élő, magyarul is jól beszélő Margarieta Gaserova (aki azóta többször járt már Felsőzsolcán) szülőfalujából, Draganovóból videóüzenetet küldött az ünnepségre édesanyja, Jankovné Tocsev Katalin és Petar Szuvandzsiev polgármester köszöntőjével. A ZsolcaTV QR kóddal elérhető korabeli tudósításában mindkét üzenet látható.

2015-re már hagyománnyá vált, hogy a zsolcai bolgárok magyar barátaikkal együtt buszos utazást szerveznek a szláv írásbeliség ünnepére Budapestre. Cirill és Metód Napjának ünnepe a Svábhegyről időközben már a Vágóhid utcába, a bolgár templom melletti területre került át.



2015 szeptemberében „A legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei országos program megmérettetésén kapott díjat Major Ádámné. Az elismerést dr. Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter adta át. „A legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb

konyhakertje elnevezésű országos program az otthoni kertgazdálkodást hivatott népszerűsíteni a lakosság körében, szakmai előadásokkal, fórumokkal segítve az újonnan csatlakozókat és a ma is aktív résztvevőket, valamint díjazva a legszebb kertek művelőit. A végső értékelésre az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás és Vásáron (OMÉK) került sor, 2015 szeptemberében. Az országos zsűri tagjai között jelen voltak a szaktarca és a szakmai szervezetek képviselői is. Major Ádámné kertjével, a zártkert 3. vegyes kategóriában nyerte el a „Magyarország legszebb konyhakertje” címet. Ezért is volt hivatalos a Parlamentbe Major Ádámné, aki részt vett Soltész Miklós, az Emberi Erőforrások Minisztériumának (Emmi) egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkárának sajtótájékoztatóján. Az államtitkár gratulált a „Magyarország legszebb konyhakertje” cím elnyeréséhez és mint jó példát említve jelentette be, hogy a bolgár nemzeti kisebbség támogatása 2010-hez képest több mint a kétszeresére nőtt, az akkori 93 millió forintról 207 millió forintra. Beszámolt a bolgár kutatóintézet létesítéséről is, amelyet 4 millió forinttal segítenek. Varga Szimeon, bolgár nemzetiségi szószóló a kutatóintézetrel kapcsolatban kiemelte: ezzel nagyon fontos lépést tesznek a bolgár hagyományok megtartásában, ápolásában és kutatásában. Elmondta, hogy a bolgárkertészek több mint 100 éve vannak jelen Magyarországon, és szeretnének hozzájárulni az ország kultúrájának színesítéséhez a jövőben is. A kutatóintézet feladata is többek között ehhez kapcsolódik, a kertészek múltját, jelenét és jövőjét szeretnék bemutatni, valamint egy mintakert létesítését is tervezik.



sehez és mint jó példát említve jelentette be, hogy a bolgár nemzeti kisebbség támogatása 2010-hez képest több mint a kétszeresére nőtt, az akkori 93 millió forintról 207 millió forintra. Beszámolt a bolgár kutatóintézet létesítéséről is, amelyet 4 millió forinttal segítenek. Varga Szimeon, bolgár nemzetiségi szószóló a kutatóintézetrel kapcsolatban kiemelte: ezzel nagyon fontos lépést tesznek a bolgár hagyományok megtartásában, ápolásában és kutatásában. Elmondta, hogy a bolgárkertészek több mint 100 éve vannak jelen Magyarországon, és szeretnének hozzájárulni az ország kultúrájának színesítéséhez a jövőben is. A kutatóintézet feladata is többek között ehhez kapcsolódik, a kertészek múltját, jelenét és jövőjét szeretnék bemutatni, valamint egy mintakert létesítését is tervezik.

Október 22-én a Dimiter-nap hagyományos kertészünnepét a görögkatolikus templomban hálaadó istentisztelettel ünnepelték. A meg-

emlékező misét Gulybán Tibor parókus esperes, valamint Tancsó Jancsev, a Szent Cirill és a Szent Metód Bolgár Pravoszláv Templom parókusa közösen tartották. Az istentisztelet után került átadásra és megszentelésre a Horváth Mária üvegtervező iparművész által készített Szent Demeter témájú ikonjellegű ólomüveg ablak. A kép alján egy fiolába draganovói anyaföld van elhelyezve. Az ünnepség Hadzsikosztova Gabriella és Nikolai Ivanov közös lemezbemutató koncertjével zárult. A közönség ekkor láthatott először részleteket Németh Csaba Az örökség című dokumentumfilmjéből.



2016. március 4-én A bolgár népviselet mágiája címmel Kупe-
nova-Rónai Tánya, a Néprajzi Múzeum volt munkatársa, a Zornica
Bolgár Egyesület elnöke tartott előadást, aki a török uralom alóli
felszabadulással és a tavaszköszöntéssel kapcsolatban is elmondta



gondolatait. Képekben mutat-
ta be a színes bolgár népvise-
letet. A rendezvény táncház-
zal zárult.



Május 20-án Felsőzsolca Város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzata meghívta Doncev Toso bolgár író a Hétköznapi események című könyvének bemutatására. A könyv szerzőjével Németh Csaba beszélgetett. Közreműködött Zsekov Éva Mónika hegedűművész és Czéklás Réka, a ZsolcaTV műsorvezetője.



Május 28-án a Bárczay-kastélyban adták át a Szathmáry Király Erzsébet-díjat. A felsőzsolcai helytörténeti társaság tiszteletbeli elnöke, a Németországban élő Horváthné Szathmáry Király Johanna 2010-ben alapított díjat, amelyet hatodikként 2016-ban Major Ádámné vehetett át Szathmáry Király Barbarától.



Ez év nyarán a városnapokon első ízben látogatott el Felsőzsolcára Draganovo újonnan kinevezett polgármester asszonya, Nelli Groskova és delegációja. Október 21-én tartották a Dimiter-napot. A megemlékező istentisztelet után koszorúztak a Bolgárkertészek emlékművénél és megszentelésre került a testvértelepülésünkről kapott pad is, amit a volt draganovói polgármester, Petar Szuvandzsiev saját kezűleg készített. Ezt a padot az Emlékezés Padjának nevezték el. A Bárczay-kastélyban Ízelítő a bolgár kortárs festészetből című kiállítást annak kurátora, a bolgár kulturális intézet igazgatója, Olga Popova nyitotta meg. A kastély előterében zöldségkiállítás fogadta a rendezvény látogatóit.



A magyar és a bolgár parlament 2016 szeptemberében október 19-ét a magyar–bolgár barátság napjává nyilvánította.

Október 19-ére esik Csodatevő Rilai Szent János ünnepnapja, aki az ortodox egyház szentje és Bulgária védőszentje. A szenttel

kapcsolatos egyik legendának magyar vonatkozása is van. III. Béla magyar király 1183-ban hadjáratot indított Bizánc ellen, és sereggel tört be a bizánci uralom alatt álló bolgár területekre. A hadjáratból hazafelé tartva a magyarok magukkal vitték Rilai Szent János ereklyéit és Esztergomban helyezték el. A legenda szerint az érsek, Bánfi Lukács nem hitt a szent közbenjárásában, és többször is nyilvánosan megtagadta azt. Lukács nyelve egy alkalommal megdagadt, hangja eltűnt, megnémult. Csak miután bűnbánatot gyakorolt és megérintette az ereklyét, nyerte vissza a hangját. Béla ezután úgy döntött, hogy visszaszállítatja az ereklyét Bulgáriába, ami meg is történt 1194-ben.

A zsolcai bolgárok is ott voltak 2016. október 19-én, az esztergomi bazilikában, amikor a magyar-bolgár barátság napja alkalmából a kétnyelvű emléktáblát felavatták. A Csodatevő Rilai Szent Jánost ábrázoló bronz domborművet a magyarországi bolgár közösség állította.

Здравейте побратими от град Фельшождола, Унгария!

Благодарение на Българското самоуправление във Фельшождола през 2008г. е сключено споразумение за побратимяване с Драганово и искам да заявя своята категорична подкрепа към българо-унгарската дружба.

Казвам се Нели Грошкова, родена съм на 03 април 1978 г., израснала съм, живея и работя в с. Драганово.

Моят професионален опит е в социалната сфера, но хуманната професия която съм избрала изисква компетенции в много области.

Започнах като медицинска сестра през 2002 г. в Дом за възрастни хора с. Драганово, продължих като социален работник – 2006 г. и през 2011 г. получих доверие за поста Ръководител.

Днес, като Кмет на Кметство Драганово издигнат от ПП "ГЕРБ" от избори проведени на 01 ноември 2015 г. и от името на моите съграждани искам да изкажа наша-

та благодарност към Вас – за съпричастността, за добротворството, за безрезервната отдаденост към съхраняване на българските традиции и обичаи.

Моята първа среща с българското самоуправление в гр. Фелъшожолца беше през 2016 г. по покана на кмета д-р Тот Лайош. Българската делегация взе участие в празника на града проведен на 18.06.2016г. Посетихме културни забележителности, паметника на българските градинари, църквата, съхраняваща „капсула с шепя пръст от с. Драганово“, административната сграда и културния дом.

През 2017 г. в гр.Фелъшожолца на 23юни 2017 г. бе представена изложба на проф. Иван Бочев по случай 15 години българско самоуправление гр.Фелъшожолца. Българска делегация взе участие и в юбилейния празник 20 години град Фелъшожолца, Унгария.

Освен официалните визити, кореспонденцията между нас не е прекъсвала. По този начин за всеки празник-национален или религиозен ние сме заедно въпреки разстоянията.

Благодарим за доверието! Гордеем се с нашите родственици!

Кмет

Кметство Драганово:

Н. Грошкова Кмет

Кметство Драганово:

Н. Грошкова

Jó napot, Felsőzsolca testvérvárosunk!

A Felsőzsolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzatnak köszönhetően 2008-ban megkötésre került a testvérvárosi megállapodás Draganovóval, és szeretném kategorikus támogatásomról biztosítani a bolgár–magyar barátságot.

Neli Groskovának hívnak, 1978. április 3-án születtem, Draganovóban nőttem fel és itt is élek.

Szakmai tapasztalatom a szociális szférában van, de a humán foglalkozás, amit választottam, sok területen követel meg kompetenciát.

Ápolónőként kezdtem a pályafutásomat a draganovói Idősek Otthonában 2002-ben, majd szociális munkásként dolgoztam 2006-tól, és 2011-ben kineveztek vezetőnek.

Ma, Draganovónak a 2015. november 1-jei választásokon a GERB színeiben megválasztott polgármestereként és a falu lakói nevében szeretném kifejezni Önöknek a hálámat, hogy felelősségteljesen és feltétlen odaadással őrzik a bolgár hagyományokat és szokásokat.

Az első találkozásom a Felsőzsolcai Bolgár Önkormányzattal 2016-ban volt, Tóth Lajos polgármester meghívására. A bolgár delegáció részt vett a város ünnepén 2016. 06. 18-án. Megtekintettük a nevezetességeket, a bolgárkertész-emlékművet, a templomot, amelyben egy kapszulában egy marék draganovói földet őriznek, a polgármesteri hivatalt és a művelődési házat.

2017. június 23-án mutatták be Felsőzsolcán Ivan Bojcsjev festőművész kiállítását a Felsőzsolcai Bolgár Önkormányzat megalakulásának 15. évfordulója alkalmából. Bolgár delegáció részt vett Felsőzsolca várossá nyilvánításának 20. évfordulóján is.

A hivatalos látogatások mellett a levelezés soha nem szakadt meg köztünk. Ily módon minden nemzeti és vallási ünnepen együtt vagyunk a távolságtól függetlenül.

Köszönjük a bizalmat! Büszkék vagyunk a rokonainkra!

Polgármester
N. Groskova

A bolgár kultúra napján a zsolcai bolgárok az országos önkormányzat támogatásával minden évben részt vesznek a fővárosban megrendezésre kerülő szláv kultúra napi kulturális programon. Szintén rendszeres vendégei és támogatói a zsolcai bolgárok a Bulfestnek, amely a legnagyobb bolgár kulturális rendezvény. A zsolcai



bolgárok magyar barátaikkal 2012 óta többször nyaraltak már a Fekete-tenger partján, a bolgár Naposparton is.

A 2017-es esztendő mint jubileumi év vonult be Felsőszolca történetébe. A várossá nyilvánítás 20 éves jubileuma és a Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat 15 éves fennállása is erre az évre esett. Tavasszal a jubileumi év programsorozat Tütümkov-Hrisztov Jordán főiskolai adjunktus tartott előadást A kertészek nyomában címmel.



2017. június 23-án a Felsőszolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat 15 éves fennállásának jubileumi rendezvényét megtisztelte jelenlétével Uliana Bogdanska, a Bolgár Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, akinek első hivatalos útja városunkba vezetett. Varga Szimeon, az Országgyűlés bolgár szószólója és Tanev Dimiter, a Magyarországi Bolgárok Egyesületének elnöke a 2016-ban elfogadott bolgár–magyar barátság napja alkalmából kiadott plakettet adományozták városunk polgármesterének a nemzetiségi önkormányzatunknak nyújtott támogatásáért.



Nelli Groskova, Draganovo polgármestere nyitotta meg Ivan Bocsev festőművész kiállítását, aki maga is a bolgár testvértelepülésünk, Draganovo szülőtte. Az ünnepségen részt vettek a városunkba látogató felsőszolcai testvértelepülések delegációi is.

A gálaműsoron a Békéscsabai Balkán Táncegyüttes lépett színpadra. A fiatalokból álló együttes repertoárjában Bulgária több néprajzi régiójának jellegzetes táncai szerepeltek, melyet eredeti népviseletben adtak elő. Bászits Bránka énekesnő és a Rila zenekar a gazdag

bolgár népzenei értékeket mutatta be. A Balkán-félsziget néptánc- és népzenei hagyományai rendkívül archaikus vonásokat mutatnak, e sajátosságok hiteles tolmácsolására törekedtek a fellépők.



A bemutatót követően a művészek egy táncházzal teremtettek jó hangulatot. A jubileumi gálaműsor ételkóstolóval zárult, ahol bulgáriai alapanyagokból készült autentikus ételeket kóstolhattak meg a résztvevők.

Felsőzsolca Város Képviselő-testülete Közösségi munkáért díjat adományozott nemzetiségi önkormányzatunknak, amely elismerést 2017. június 24-én, a jubileumi városnapi programsorozat keretében megtartott ünnepi ülésen a Rendezvények Házában adtak át. A Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat részére fennállása 15. évfordulója alkalmából adományozott Közösségi munkáért díjat a képviselő-testület. A közösség tagjai sokat tettek a bolgár hagyományok, szokások ápolásáért, kulturális értékeik fenntartásáért, azok megismertetéséért. Rendezvényeiken keresztül a bolgár kulturális élet számtalan területével és szereplőjével ismertették meg a résztvevőket – írja a korabeli Zsolcai Hírmondó tudósítása.



A magyar–bolgár barátság napja alkalmából emléktáblát avattak 2017. október 19-én Bulgária fővárosában a Szent Szófia-templomban. A tábla a magyarországi bolgárok ajándéka. Az ünnepélyes emléktábla-avatáson köszöntőt mondott többek között Iliyana Yotova köztársasági alelnök, Fazakas Sándor földművelésügyi miniszter, Soltész Miklós egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkár, Varga Szimeon, a magyar parlament bolgár nemzetiségi szószólója, Muszev Dancso, a Bolgár Országos Önkormányzat elnöke. A Szent Zsófia (Szent Szófia-templom) a főváros és a Balkán-félsziget neves építészeti alkotása, műemléke, valamint a város névadó temploma. Ezen a helyen már a 2. században is állt egy kis templom, melynek díszes mozaikpadlóját szinte teljes egészében sikerült feltárni. A következő századokban több templom is épült, miután a gótok és a hunok feldúlták azokat. A templom ma



Délkelet-Európa egyik legjelentősebb ókeresztény műemléke. Háromhajós, boltíves, kupolás bizánci bazilika-templom. A főbejárat két oldalán emelkedő, kissé alacsonyabb toronyszerű toldalékok az előcsarnokot kiszélesítik. A keskeny, magas középhajót boltíves oszlopsor támasztja alá. Belső kiképzése nagyon egyszerű, puritán, fő díszítőelemei szinte csak a nagy ablakai. A Második Bolgár Birodalomban (12–14. század) a fővárosi templom címet viselte. A 14. században adta a nevét a városnak. Az oszmán uralom idején mecsetté alakították át, az eredeti 12. századi freskókat megsemmisítették és minareteket építettek a templomhoz. A 19. században két földrengés következtében az egyik minaret ledőlt és a mecsetet elhagyták. A restaurációs munkák az 1900-as években kezdődtek el.



A magyarországi bolgárok egyszerű kertészek voltak, akik nem felejtették el anyanyelvüket, és Magyarország is megtett mindent azért, hogy új otthonra találjanak. Az október 19-ei emléknappal a két nép közötti szoros barátságot mélyítenék tovább – mondta Varga Szimeon, a magyar par-

lament bolgár nemzetiségi szószólója. Mint mondta: Magyarország segítő baráti kezét nyújtott szépapáinknak és ők szorgos munkával és hittel igyekeztek megmutatni erényeiket és átadni tudásukat. Az emlékműavatáson Tarcsay Péter olvasta fel Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek üzenetét. E sorok írója Varga Szimeon meghívására filmet készített A bolgár–magyar barátság napja 2017 – Ден на българо-унгарското приятелство címmel. A 40 perces dokumentumfilm a bolgár–magyar barátság történetét több aspektusból vizsgálja és a rilai magyar zarándokút, valamint a táblaavató ünnepség pillanatait mutatja be. A film bemutatója 2018. március 2-án volt Felsőzsolcán.



Együtt ünnepelte 15 éves jubileumát a zsolcai bolgárokkal a Szent Efrém Férfikar. 2017. október 27-én a görögkatolikus templomban tartott koncertet hazánk egyik legnépszerűbb vokális együttese. Névadójáról, Szír Szent Efrém-



ről (306–373) – akit már kortársai a „Szentlélek hárfája” megtisztelő címmel illettek – feljegyezték, hogy énekei, himnuszai sok embert vezettek vissza az „igaz útra”. A Magyar Örökség- és Budapest Márka-díjas Szent Efrém Férfikar célja és küldetése három pilléren nyugszik: egyrészt a bizánci rítusú keresztény világ vokális örökségének kutatása és bemutatása, másrészt a magyar férfikari hagyomány (Liszt, Bartók, Kodály, Ligeti) ápolása, harmadrészt pedig a vokális kortárs zene népszerűsítése.



2018. január 14-én ősbemutató helyszíne volt Felsőzsolca. Balkáni szindróma – a Malko Teatro előadását láthatta a közönség a Pokol Csárda Rendezvénytermében. A zenés komédiát ugyanis magyar nyelven

Felsőzsolcán adták elő először. A Malko Teatro 1996-ban jött létre mint független, alternatív színházi társulat. Hadzsikosztova Gabriella és C. Nagy István a Német Színházból és az Utolsó Vonalból érkezve új színházat szerettek volna létrehozni, olyat, ahol a saját kedvükre, a saját ízlésüknek és erkölcsi normáinak megfelelően alkothatnak. A bolgár gyökerekkel bíró Hadzsikosztova Gabriella, a színház művészeti vezetője Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetését és



Pro Cultura Minoritatum Hungariae díjat is kapott már. A Felsőzsolcán most bemutatott darab szereplői: Tóth József (Jászai Mari-díjas



színész), Simon Attila és Hadzsikosztova Gabriella voltak. A zenészek Weisz Gábor és Eichinger Tibor, a rendező pedig C. Nagy István volt. Az előadás ingyenes volt, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Bolgár Országos Önkormányzat támogatásával a Felsőzsolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat szervezésében valósult meg.



Kedves Felsőzsolcai Bolgárok!

Tisztelettel köszöntöm az ünneplő Felsőzsolca város Bolgár Nemzetiségi Önkormányzatát megalakulásának 15 éves évfordulóján.

Amilyen a fa, olyan a gyümölcse. Lk 6,44: Mert minden fa az ő tulajdon gyümölcséről ismertetik meg; mert a tövisről nem szednek fügét, sem a szederindáról nem szednek szőlőt.

A magyarországi bolgárok 1914-ben ültették fájukat, ami a 104 éves Magyarországi Bolgárok Egyesületének szimbóluma. Erős gyökerekkel rendelkezik és gyümölcseiről megismerszik a mai napig. Ez így van felsőzsolcai bolgároknál is, ahol az elültetett fa a mai napig hozza gyümölcsseit. Kitartó és szorgos munkával 15 év alatt Major Ádámné elnök asszony (Margó néni) és a bolgár közösség tagjai bebizonyították, hogy bolgárnak lenni büszkeség második hazájukban, Felsőzsolcán.

Értéket teremtettek, emléket állítottak a bolgárkertészek tiszteletére egy csodálatos emlékművel.

Köszönöm az elmúlt 15 éves munkájukat és kívánom, hogy továbbra is ilyen lelkesedéssel és kitartással éljék meg minden napjaikat. Őrizzék a bolgár hagyományokat a jövő nemzedéke számára és sose felejtsek el gyökereiket.

Gratulálok a jubileumi kötet kiadásához.

Varga Szimeon

a Magyar Országgyűlés
bolgár nemzetiségi szószólója

Уважаеми българи от Фелшожолца!

С уважение, благодарен съм за честването на 15-та годишнина от учредяването на българското самоуправление в Фелшожолца.

Какавто е дървото, такав е плодът. Кигата на Лутер б.44: Защото всяко дърво от плода му ще се познае; защото не приемат смокини от тръните, нито събират грозде от хроста.

Българите в Унгария посадиха дървото си през 1914 г., което е символ на 104-годишно Българско Дружество.

Той има силни корени и плодовете му са известни и до днес. Такъв е случаят в Фелиождолца, където засаденото дърво носи плодовете си и до днес. С усърдена и упорита работа от 15 години насам, госпожа председател Майор Адамне (баба Марго) и членове на българската общност доказват, че има за какво да се гордеят като българи, които са намерили втория си дом във Фелиождолца.

Те създадоха стойност и почетеха честта на българските градинари с великолепен паметник.

Благодаря ви за последните 15 години работа. Желая да продължите, да сте толкова ентузиазирани и упорити в ежедневието си.

Съхранявайте българските традиции за бъдещите поколения и никога не забравяйте корените.

Поздравления за юбилейното издание.

Симеон Варга

*застъпник на Българската общност
в Унгарския парламент*

Zárszó

Nehéz lenne megmondani, mit őriznek majd meg a családi legendáriumok, az emberi emlékezet és a történeti-történelmi feljegyzések a felsőzsolcai bolgárságról a későbbi korok számára. Csak remélni tudom, hogy mint azt az előszóban is olvashatták, e könyv hiánypótló műként vonul be Felsőzsolca város és a Felsőzsolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat történetébe. Az első tizenöt év történéseit, emlékeit gyűjtöttem itt csokorba, vettem papírra és tettem elérhetővé digitális formában. De hiszem, hogy a Gutenberg-galaxison túl, digitális világunk bitekbe zárt emlékezete tovább írja a világhálón e történetet is. A ZsolcaTV, a Zsolcai Hírmondó digitális archívumai, a Facebook-bejegyzések, a YouTube-videók gyors kereséssel elérhetővé teszik ezután is az itt élő bolgárok mindennapjainak fontosabb történéseit.

Ma a világ mintegy másfél száznyi államában 2000-2500 nemzetiség él 600 milliós lélekszámban. Mindezek különböző társadalmi szinteken, más-más fejlettséggel és eszközökkel folytatják harcukat a kibontakozásért, a nemzetiségi, társadalmi fejlődésért, a fennmaradásért, s olykor a pusztaságért. Az emberiség 90%-a sok- vagy többnemzetiségű államban él napjainkban is, és az egyes államoknak nemcsak a történetét szövik át a bonyolult, néha áttekinthetetlen nemzetiségi elmentmondások, hanem a jelenét és a jövőjét is. A múltat már csak értelmezni, magyarázni lehet, de az értelmezés alapján a jövőt alakítani is tudjuk, s ez nem közömbös a nemzetiségi politikában sem. Nincs túlzás abban az eléggé elterjedt és elfogadott véleményben, amely szerint egy állam politikájának minőségi jegye az, hogy milyen nemzetiségi politikát folytat. Akár visszafelé, akár előre tekintünk, Francois Mitterrand egykori francia köztársasági elnök megfogalmazása szerint: a nemzetiségi kérdés Európa kulcskérdése.

A nemzetiséget Finnországban nemzeti kisebbségnek hívják; a kelet-európai államokban nemzetiségnek és kisebbségnek; Romániában együtt élő nemzetiségnek; Belgiumban, a Fülöp-szigeteken kulturá-

lis közösségnek; az Egyesült Államokban bevándorló csoportnak; Dél-Amerikában, Ausztráliában őslakos csoportnak; Franciaországban helyi nyelvjárásokat beszélő csoportnak...

Kelet-Európa és Közép-Kelet-Európa néprajzilag rendkívül kevert területe az Alpoktól keletre, a Baltikumtól a Földközi-tengerig húzódik, s mintegy 25 különböző néphez, illetve nemzetiséghez tartozó 160 millió ember zsúfolódik össze rajta. A felsőzsolcai bolgárság csepp a nemzetiségi tengerben, s ma már talán fontosabb a létszámuknál is az, hogy megmutatják azt a kulturális kincset, amelyet őseik hagytak örökül rájuk, amelyet őriznek, ápolnak maroknyian itt a Kárpát-medence közepén, az Európai Unió nagy olvasztótégelyében.

A zsolcai bolgárok is érzik, hogy a nemzetiségi lét sajátos kettőséget jelent. Az ide tartozók egyrészt kötődnek ahhoz az országhoz, amelynek területén élnek, amely szülőföldjük, otthonuk, amelyhez gazdasági, társadalmi, politikai érdekük fűződik. Annál inkább vonzódnak ehhez az országhoz, annál inkább integrálódnak ebbe a földrajzi, társadalmi miliőbe, minél inkább biztosított egyenjogú helyzetük és zavartalan fejlődésük. A kisebbségek asszimilációja és ezzel párhuzamosan a kultúra és a nyelv elvesztésének jelensége, illetve a fenntartásukra irányuló törekvések a kisebbségi lét és a nemzetiségi tudat legjobb kifejezői.

A nemzetiségi nyelv elvesztésének és a többség kultúrája, szokásrendszere, életmódja átvételének végtelenül sok oka és összetevője lehet. Természetes asszimiláció jön létre eltérő kultúrák együttélése során, ilyenkor bizonyos idő elteltével, a kultúrák keveredésével, illetve a domináns kultúra és nyelv előtérbe kerülésével a kisebbség fokozatosan elveszti azokat a jegyeket, amelyek elkülönítik a többségi társadalomtól. A természetes asszimilációnak a legjobb példái a egyes házasságok, amelyekben a gyerekek rendszerint a többségi társadalomban domináns nyelvet, illetve kultúrát viszik tovább. Az asszimilációnak ezt a formáját a kor, a globalizáció hozta magával, s a nyelvváltás megtörtént/megtörténik. A nyelvváltást nyelvvoktatás és kulturális események szervezésével lehet lassítani, de a folyamatot a kultúrák természetes keveredésének következményeként megállítani vagy visszafordítani már bizonyosan nem lehet.

Egy nemzetiség fennmaradásában, tudatának ápolásában, nyelvi és kulturális funkcionálásában nem valami általános központi irányelvekre, hanem a nemzetiségi csoportok működőképes belső erejére kell támaszkodni, hogy e sorsközösségnek az eredeti hazához kötő szálait a nyelvi-kulturális komfortérzet tartós hiánya ne lazítsa meg. A Felsőzsolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat első tizenöt éve eklatáns példája ennek a törekvésnek, hiszen a nyelvvesztés természetes folyamata mellett a nemzetiségi örökség őrzőiként emlékművet állítottak, s a diaszpórában is megőrizték a kulturális identitásuk alapjait jelentő vallási és nemzeti ünnepeiket. A testvértelepülési kapcsolattal és a Bulgáriába szervezett utazásokkal pedig a nyelvet már nem beszélő sokadik generációnak is egyértelműen megmutatták, hol a körző hegye. Ha nem is mindig tudatosan, ha nem is politikusi észjárással, de ők itt, a Sajó partján megértették és megvalósították – sőt, hiszem, hogy ebben példát mutattak nemcsak Magyarországon, de Európa többi (bolgár) nemzetisége számára is –, hogy nemcsak globálisan, hanem bolgároknak és magyaroknak közösen, mélyre hatolva kell fenntartaniuk, ápolniuk a nemzetiségi komfortérzetet. És ebben – ahogyan eddig is, úgy a jövőben is – meghatározó szerepe volt és kell, hogy legyen a vidéki nemzetiségi önkormányzatoknak. Felsőzsolcán az örökség őrzői adtak és adnak: kulturális kincset, kőbe vésett emléket, hagyományt, kapcsolatot. S közben persze részei lettek az egésznek. Magyarországon, a bolgár diaszpórában, draganovói bolgárok leszármazottaként, négy generáció alatt váltak a bolgár örökség őrzőiként lokálpatrióta felsőzsolcaiakká.



Ez a könyv egy ígéret nyomán született. Az utókor ígérete nyomán, akiknek ősei az öntözéses zöldségtermesztés magyarországi meghonosítói voltak, akik munkát és új hazát találtak e földön, akik évtizedek alatt nyelvet cseréltek, de szívet nem. Akik leszármazottai ma csengő magyarsággal éneklik a magyar nemzeti imádságot, de megdobban a szívük a bolgár himnusz dallamaira, mert ők azok, akik 15 éve nemzetiségi önkormányzatot alapítottak, emlékművet állítottak, kulturális műsorokat szerveztek, dokumentum filmeket készítettek, testvérvárosi együttműködést hoztak létre, mert apáiknak, nagyapáiknak tett ígéretük szerint őrzik bolgarságukat a diaszpórában is. És ma, 15 év után ők azok, akik ünnepelnek, emlékeznek és emlékeztetnek, emlékeztetik e könyv írásos nyomával is az utókort arra a bolgár közösségre, amely Felsőszolcán élt és alkotott, amely közösséget alkotott és része volt a közösségnek.

Nehéz lenne megmondani mit őriznek majd meg a családi legendáriumok, az emberi emlékezet és a történeti-történelmi feljegyzések a felsőszolcai bolgarságról a későbbi korok számára. Csak remélni tudom, hogy mint azt az előszóban is olvashatták, e könyv hiánypótló műként vonul be Felsőszolca város és a Felsőszolcai Bolgár Nemzetiségi Önkormányzat történetébe. Az első tizenöt év történéseit, emlékeit gyűjtöttem itt esokorba: vettem papírra és tettem elérhetővé digitális formában. De hiszem, hogy a Gutenberg galaxison túl, digitális világunk bitekbe zárt emlékezete tovább írja a világhálón e történetet is.

Felsőszolcán az örökség őrzői adtak és adnak: kulturális kincset, kőbe vésett emléket, hagyományt, kapcsolatot. S közben persze részei lettek az egésznek. Magyarországon, a bolgár diaszpórában, draganovói bolgárok leszármazottaiként, négy generáció alatt váltak a bolgár örökség őrzőiként lokálpatrióta felsőszolcaiakká.

Németh Csaba



9 786150 020297